

UČÍME S FILMEM

Metodická příručka
pro využití dokumentárního filmu ve výuce

Vzdělávací program JSNS
Člověk v tísni, o. p. s.

Vzdělávací program JSNS,
Člověk v tísní, o.p.s.
Šafaříkova 24, 12000 Praha 2
www.jsns.cz

Editorka: Kateřina Čížková
Koncept: Tereza Günterová, Tereza Pelechová
Na přípravě publikace se podíleli: Vlasta Urbanová,
Kateřina Suchá, Karel Strachota, Petra Karfíková,
Ida Vohryzková, Eva Povová, Marcela Svatáková,
Kryštof Doležal, Oliver Kamm, Jana Martínková,
Klára Bílková

Jazyková úprava: Veronika Ďuríčková
Grafická úprava a sazba: Mowshe >0<

2. vydání
Rok vydání: 2022
© Člověk v tísní, o.p.s.
Všechna práva vyhrazena
ISBN: 978-80-7591-057-8
ISBN: elektronická verze 978-80-7591-058-5

UČÍME S FILMEM

**Metodická příručka
pro využití dokumentárního filmu ve výuce**

OBSAH

1. ÚVOD	5
2. ZKUŠENOSTI VYUČJÍCÍCH	7
Co vám a vašim žákům přináší dokumentární film?	7
Co vzkážete vyučujícím, kteří s používáním filmu váhají?	9
3. PRAKTICKÉ TIPY A DOPORUČENÍ PRO PRÁCI S FILMEM	10
Checklist	10
Příprava před výukou	12
Před projekcí ve třídě	14
Během projekce	16
Po projekci	18
Co dalšího můžete udělat	20
4. ZÁKLADNÍ AKTIVITY – PŘED A PO PROJEKCI	22
Přednosti a úskalí dokumentárního filmu	22
Sdílení, reflexe a diskuze – proč a jak na ně...	24
5. FILMY, KTERÉ DOPORUČUJEME	44
Faridulláh má dnes volno	44
Moje povinnosti	49
Tak to vidím já: Pepa	50
Just eat it	54
Ti druzí	58
Corinnino tajemství	62
Děkujeme za déšť	64
Zemřít pro design	68
Narozeniny	72
Na kole za svobodou	76
6. DALŠÍ TIPY NA FILMY, SE KTERÝMI JE VHODNÉ ZAČÍT	79
Jak motýl	79
Jak jsem vyhrál	79
Nedovolte, aby se to stalo	80
Mý věci	80
Navzdory strachu	81
Na sever od slunce	81
Mezi odpady	82
Muž, který sázel stromy	82
Malá	83
Můj dopis těžařům	83
Miruna	84
Hiphop-erace	84
Ve skutečném životě	85
Co se nenosí	85
Hadí dívka	86
Škola v Kálú	86
Barevný?	87
Tančím pro tebe	87
Poklad	88
6. DALŠÍ TIPY NA FILMY PRO POKROČILÉ	71
Pro Samu	89
Čínský umělec v exilu	89
7. DALŠÍ TIPY	90
Co doporučujeme	90
PŘÍLOHY	92
Základy obsluhy av techniky	92

Vážení a milí vyučující,

dostává se vám do rukou 2. vydání metodické příručky *Učíme s filmem*, kterou pro vás připravil vzdělávací program JSNS, organizace Člověk v tísni.

Je určena každému, kdo chce naplno využívat potenciál dokumentárního filmu ve výuce či při třídnických hodinách. S tímto průvodcem se krok za krokem stanete zkušenými „promítači“ a uživateli našeho vzdělávacího portálu JSNS.CZ a možná pro sebe objevíte nový rozměr pedagogického procesu.

Již od roku 2001 přinášíme žákům a vyučujícím lidské příběhy zachycené v dokumentárních filmech. Jejich prostřednictvím mladí lidé poznávají, že každý z nás je jedinečný a všichni jsme zároveň součástí lidského společenství. Spolupracujeme s celou řadou škol všech stupňů a zaměření a víme, že „to“ funguje. Film baví a přitom vzdělává, prohlubuje poznání sebe sama a umožňuje lepší porozumění okolnímu světu.

V této rozšířené verzi příručky najdete podrobný praktický návod, jak s materiály pracovat, vydatnou kapitolu k reflexi a k diskuzi po filmové projekci včetně inspirace na další aktivity a aktualizovanou a bohatší nabídku dokumentárních filmů a audiovizuálních lekcí.

Děkujeme všem vyučujícím, kteří ve svých hodinách promítají, pravidelně se s námi o své zkušenosti dělí a podílejí se na přípravě nových výukových materiálů.

Nezáleží na tom, na jaké škole učíte, výuka s filmem bude radostí pro vás i vaše žáky, ať už učíte na základní škole, gymnáziu, odborné škole či učilišti.

Přejeme silné zážitky s JSNS.CZ!

za JSNS a kolektiv autorů

Tereza Günterová, projektová koordinátorka

CO ZDE NAJDETE?

- Zjistíte, jaké **zkušenosti** se zařazováním dokumentárních filmů do výuky mají kolegyně a kolegové z jiných škol.
- Průvodce projekcemi poslouží jako **praktický rádce**. Napoví vám, jak konkrétně postupovat před, při a po promítání filmů.
- Doporučené **obecné aktivity** vám pomohou lépe porozumět fenoménu dokumentárního filmu a získat kritický nadhled.
- Text Vlasty Urbanové shrnující její pedagogické zkušenosti a doporučení pro reflexi emocí a diskuzi.
- **Doporučené filmy** záměrně řadíme od tematicky jednodušších ke složitějším; jedná se o snímky již lety zkušeností prověřené a osvědčené jako nejvhodnější pro začínající. Filmy jsou převážně z okruhu globálního rozvojového vzdělávání. Dotýkají se dětské práce, válečných konfliktů, migrace, drogové závislosti, HIV, ale také environmentálně zodpovědného chování.
- Tipy na další filmy se sociální či environmentální problematikou, které dobře fungují pro otvírání nových témat.
- Ke každému filmu jsme vybrali **osvědčenou aktivitu** buď se zaměřením na získání určitých znalostí, či na sebepoznání a osobnostní rozvoj.

VYSVĚTLIVKY

Tato ikona znamená **ODKAZ NA JINOU KAPITOLU** této publikace

Tato ikona je **odkazem na internetovou adresu**

CO VÁM A VAŠIM ŽÁKŮM PŘINÁŠÍ DOKUMENTÁRNÍ FILM?

POSÍLENÍ ODPOVĚDNOSTI

SOLIDARITU

VZÁJEMNOU DŮVĚRU

RESPEKT

POROZUMĚNÍ SVĚTU

OTEVŘENOST

POVĚDOMÍ O LIDSKÝCH PRÁVECH

TOLERANCI

LEPŠÍ SPOLUPRÁCI

PODPORU KRITICKÉHO MÝŠLENÍ

Atmosféra ve třídě se změnila. Studenti se nebojí jeden před druhým mluvit a říkat své názory. Vědí, že každý názor je dobrý. Mají vůči mně větší důvěru, já je samozřejmě také víc poznala a dokážu tak lépe pochopit jejich problémy. Během rozboru filmu vyplují na povrch skutečnosti, o kterých by studenti asi jinak nemluvili.

Petra Karfíková,
OA a SOŠ gen. F. Fajtla
v Lounech

Ida Vohryzková,
Střední zdravotnická škola
Ústí nad Labem

Hodnotím otevírání důležitých a silných témat, která se složitě vejdou do konkrétních školních předmětů, jako důležité. Pro mě osobně je to překvapivě cesta, jak budovat **bezpečné pracovní prostředí**. Ve výsledku skupina pracuje efektivněji a soustředěněji i v jiných hodinách.

Žáci pochopí, že na věci je možné se dívat z různých úhlů, a učí se tak vzájemnému **respektu a toleranci**.

Petra Karfíková,
OA a SOŠ gen. F. Fajtla
v Lounech

Studenti mají tendenci vidět svět černobíle. Je nutné je vést k tomu, že každá skutečnost má mnoho stran a pohledů. Film přispěl – kromě mnohého dalšího – k **rozšíření obzorů a toleranci**.

Vlasta Urbanová,
SŠSSD Liberec

Pozitivně mě překvapily komentáře. Netušila jsem, že žáci jsou tak **vnímaví a citliví**. Také jsem byla překvapena, jak jsou někteří žáci finančně gramotní a myslí v souvislostech.

Marcela Svatáková,
Střední škola gastronomická
a hotelová Praha

Ida Vohryzková,
Střední zdravotnická škola
Ústí nad Labem

Při projekci druhého filmu bylo vidět, že žáci už začínají rozumět způsobu práce a jsou otevřenější. Potvrdila jsem si, že stojí za to vydržet a umožnit studentům objevit pro sebe to zajímavé na sledování filmů, které vyvolávají otázky. Diskutovali jsme nad termíny tolerance a xenofobie. Studenti postupně začali věřit, že práce s filmy je pro ně bezpečná, že se mohou ptát a **říkat otevřeně své názory**. Nevím, kde přesně pramení jejich obava z případného položení „hloupé“ otázky, zda jde spíše o obavu z hodnocení ze strany učitele, nebo spolužáků. Každopádně bylo teď už vidět, že oproti prvnímu promítání bylo otázek více.

Když děti sledují film, **společně prožívají daný příběh**, identifikují se s postavami z filmu a vzbuzuje to v nich vždy nějaké pocity. A právě díky nim se učí. Mohou něco prožít, ujasnit si svůj názor, mohou se opravdu něco dozvědět.

Zuzana Paseková,
Karlínská obchodní akademie
Praha

Jaroslav Rotrekl,
Obchodní akademie a SOŠL
Opava

Celý svůj kantorský život hledám **klíč, jak žáky zaujmout**, pobavit a vést k zamyšlení. Nic cílenějšího, než projekt JSNŠ, jsem zatím nenašel. Proto se práci s využíváním dokumentů JSNŠ věnuji a dlouholetá zkušenost mi potvrzuje, že to má hluboký smysl.

Jsem přesvědčen o tom, že **práce s filmem třídu v dlouhodobém hledisku ovlivňuje**. Samozřejmě záleží na tom, s jakou třídou pracujeme, někde jsou změny vidět rychleji, někde pomaleji. Za důležité považuji metodický rámec JSNS pro práci s filmem. Ten totiž živě **přináší do třídy respekt, naslouchání, toleranci k jinému názoru a hledisku**, ale též možnost promluvit o své zkušenosti, někdy bolesti, možnost odhalit svoji zranitelnost. Žáci se **učí respektu k sobě navzájem**, ale též mohou zažívat **respekt od svého učitele** ve chvíli, kdy jim naslouchá, případně se doptává, aby se ujistil, že správně pochopil, co říkají. Jsem někdy velmi překvapen tím, co žáci říkají a jak se dokáží vyjadřovat. Domnívám se, že **práce s filmem mi pomáhá děti ve škole více poznat a navázat s nimi bližší vztah**. U každého filmu spolu „něco“ prožijeme a „něco“ sdílíme. A to prožívání a sdílení působí jako lepidlo sociálních vztahů nejen mezi dětmi, ale i mezi dětmi a učitelem. Promítáním filmů se moje práce zejména v hodinách výchovy k občanství a globální výchovy ještě více posunula od učitele, který předává nějaké „know how“ a informace, k učiteli, který výrazně posílil svoji roli facilitátora společného poznávání a učení se. A nejsilnější dojem, který při práci s dokumentem zažívám? Radost z této práce, protože vidím, jak je smysluplná a stmelující. Rád vzpomínám na jednu zkušenost ze své třídy (kde jsem byl třídní učitel). Po jednom filmu se tehdy rozvinula během reflexe diskuze na velmi pěkné úrovni, kde jsem jen občas zaintervenoval jako facilitátor, více jsem tam nebyl potřeba. To byl skvělý zážitek.

Bohuslav Sedláček,
ZŠ Vsetín – Rokytnice

Josef Volvovič,
Gymnázium Český Brod

Díky těmto filmům ve škole krystalizuje skupina studentů, pro něž je charakteristická opravdovost přístupu ke světovým problémům.

CO VZKÁŽETE VYUČUJÍCÍM, KTEŘÍ S POUŽÍVÁNÍM FILMU VÁHAJÍ?

Nezáleží na tom, z jaké školy studenti jsou – jde o vnímavé mladé lidi. Pokud se nám podaří jim jakýmkoliv způsobem – a díky vašim filmům to jde velmi dobře – otevřít oči, říct jim, že mít vlastní názor je dobré, a vydolovat z nich nadšení pro aktivitu, kterou dělají „navíc“ a bezplatně, tak je to skvělé. Díky těmto projektům se studenti naučí víc, než kdyby seděli v lavici a nudili se při frontální výuce. Naučí se víc „do života“ – a to je možná ještě důležitější než suchá teorie.

Petra Karfíková

Ida Vohryzková

Pro mě jsou filmy Jednoho světa zdrojem kvalitního a výborně připraveného materiálu. Databáze spolehlivě funguje, je uspořádaná jednoduše a přehledně. To by ale nestačilo. Hlavní je obsah. Filmy Jednoho světa na školách jsou výborné, inspirativní, rozmanité a velkým zážitkem jsou nejen pro mě, ale hlavně pro moje studenty.

Promítám filmy na odborné škole a jsem moc ráda, že Jeden svět na školách existuje. Společné sledování filmů otevírá důležitá témata a studenti ocení možnost sdílet názory a emoce. Navíc jsou překvapeni důvěrou – tím, že jejich pohled má váhu a není hodnocen z hlediska správnosti, protože ta tady ani neexistuje.

K výuce jsem přistupovala trochu s obavami, aby se vše povedlo. Mé obavy se ukázaly být liché – žáci se do všech aktivit pustili s nadšením a film pozorně sledovali. Realizované aktivity mi umožnily vnímat své žáky z jiného pohledu. Díky aktivitám jsem mohla poznat jinou stránku jejich osobnosti, než poznávám v běžné hodině. Překvapilo mě, jak jsou žáci citliví, vnímaví. Pro studenty i pro mne to byla nová zkušenost.

Marcela Svatáková

CHECKLIST

Tady si můžete vždy rychle zkontrolovat celý proces výuky s našimi materiály. Dále naleznete podrobnější instrukce.

PŘÍPRAVA PŘED VÝUKOU

- Já i žáci známe obecná specifika dokumentárního filmu.
- Mám stanovený cíl lekce.
- Viděl/a jsem film v předstihu.
- Mám připravené základní informace k tématu (prošel/prošla jsem si Otázky a odpovědi).
- Mám vyhrazený dostatek času na promítnutí, reflexi emocí i následné aktivity.
- Mám připravenou techniku, připojení k internetu, funkční zvuk a obraz a dobré zatemnění třídy.

PŘED PROJEKČÍ VE TŘÍDĚ

- Udělali jsme si ve třídě pohodlí.
- Žáci jsou naladěni na dané téma a seznámeni s průběhem lekce.

BĚHEM PROJEKCE

- Sleduji film společně se žáky, nikam neodcházím.
- Jsem pozorný/á k reakcím žáků během promítání.

PO PROJEKCI

- Provedl/a jsem reflexi emocí po filmu.
- Zrealizoval/a jsem doprovodnou aktivitu.
- Zhodnotili jsme lekci a refletovali návazné aktivity, uzavřel/a jsem diskuzi.

A series of horizontal dotted lines for writing.

PŘÍPRAVA PŘED VÝUKOU

CO PROČ

UJASNĚTE SI, CO JE DOKUMENTÁRNÍ FILM

Než začnete poprvé promítat ve škole, položte si několik důležitých otázek. Co je to vůbec dokumentární film? Jaké má přednosti a jaká úskalí? S jakými prostředky filmaři pracují, aby silněji působili na diváky? Vstupní zamyšlení vám pomůže předejít možnému nedorozumění v diskuzi se žáky. Je důležité si uvědomit, že dokument je vždy subjektivní výpovědí autora a nezachycuje celou realitu. Nikdy není zcela objektivní a nelze to ani očekávat.

STANOVTE SI CÍL KAŽDÉ LEKCE A VYBERTE K NĚMU VHODNÝ FILM S OHLEDEM NA VĚK A ZNALOSTI ŽÁKŮ

Cílem lekce by nemělo být „jen“ získání nových faktů a rozšíření znalostí žáků. Zaměřte se na hlubší pochopení souvislostí a formování postojů žáků k promítaným tématům. Dokumenty nenabízejí hotové recepty. Ukazují spíše různé úhly pohledu na často složitou problematiku a je s nimi potřeba dále pracovat v rámci souvisejících aktivit.

PODÍVEJTE SE NA FILM V PŘEDSTIHU

Je důležité zvolit film, který bude vyhovovat nalaďení a možnostem třídy (např. věk, zájmy, schopnosti žáků) a zároveň splní další důležitá kritéria (např. ŠVP, učební plán).

PŘIPRAVTE SI ZÁKLADNÍ INFORMACE O PROMÍTANÉM TÉMATU

Není v lidských silách vědět o daném tématu všechno, ale základní informace je dobré mít po ruce. Budou se vám jistě hodit během diskuze se žáky.

VYHRAĎTE SI DOSTATEK ČASU NA PROJEKCI FILMU, REFLEXI EMOCÍ A NÁSLEDNÉ AKTIVITY

Pracujte s časem efektivně, promítněte celý film a nezapomeňte na reflexi emocí a následné aktivity. Některé filmy jsou delší a nelze je stihnout promítnout, reflektovat a pracovat s nimi během jedné vyučovací hodiny.

Nemějte přehnaná očekávání a nenechte se odradit. Vše má svůj čas. Na začátku nemusí výsledek práce se žáky odpovídat původnímu očekávání. Důvodů může být hned několik (např. neochota žáků diskutovat, výběr nevhodného filmu, málo zkušeností). Zdánlivě odmítavé projevy žáků (např. agresivní výkřiky, znevažování situace) jsou však také určitou formou odpovědi, se kterou můžete dále pracovat a citlivě ji usměrňovat. Přečtěte si v **KAPITOLÁCH 2 A 6** o zkušenostech vyučujících, kteří již s filmy úspěšně pracují.

JAK A KDE

- ▶ Podívejte se na lekci Co je dokumentární film.

www.jsns.cz/lekce/15738-co-je-dokumentarni-film

Najdete ji u tématu filmový výchova

www.jsns.cz/lekce/15274-zaklady-dokumentarniho-filmu.

- ▶ Zrealizujte aktivitu **PŘEDNOSTI A ÚSKALÍ DOKUMENTÁRNÍHO FILMU**, kterou najdete v kapitole 4.

- ▶ U každé lekce najdete již definované cíle. Poslouží vám jako vodítko při výběru vhodného filmu.

- ▶ Mějte stále na paměti, že i malé cíle jsou velmi významné.

- ▶ Pro žáky je vždy atraktivnější film, ve kterém vystupují jejich vrstevníci, který se jich nějakým způsobem přímo týká a je pro ně aktuální.

- ▶ Nezačínejte kontroverzními tématy. Na těžší témata (migrace, menšiny, rasismus...) připravíte pravidelným využíváním filmů ve výuce sebe i své žáky.

- ▶ Pojmenujte si témata, která jsou pro vás osobně z různých důvodů citlivá nebo znepokojivá. Vraťte se k nim, až budete v práci s filmem zkušenější.

- ▶ Filmy a spoty zhlédněte dříve než v den samotného promítání ve škole. Jen tak budete vědět, zda zpracování tématu nebo délka snímku bude vyhovovat vám i vaší třídě.

- ▶ Pojmenujte si pro sebe témata, kterým se film věnuje. Budete tak lépe připraveni na možný vývoj diskuze po filmu.

- ▶ U delších filmů zvažte, zda budete pracovat s celým filmem, nebo ukázkou – ideální je si vyhradit 90 minut a promítnout film celý (např. domluvit si s kolegou prohození vyučovacích hodin tak, abyste měli k dispozici dvě hodiny v kuse).

- ▶ U jednotlivých lekcí najdete informační texty s názvem **OTÁZKY A ODPOVĚDI**

- ▶ Zadejte žákům, aby některé údaje vyhledali ještě před samotnou projekcí. Připraví se tak na dané téma.

- ▶ V případě, že potřebujete dvě souvislé vyučovací hodiny, domluvte si například jednorázově výměnu hodin s kolegou. Film si tak budete moci promítnout celý.

- ▶ Vyberte určitou pasáž filmu, kterou si promítnete ve škole společně, zbytek filmu ať zhlédnou žáci za domácí úkol. K těmto účelům slouží funkce **ZPŘÍSTUPNĚTE FILM ŽÁKŮM**, která jim poskytne přístup k filmu na dva týdny.

PŘED PROJEKČÍ VE TŘÍDĚ

CO PROČ

PŘIPRAVTE SI TECHNIKU

Pro dobrý zážitek z filmu je nutné mít dobrý obraz a zvuk. Technické problémy sníží pozornost žáků a projekci znehodnotí.

ZKONTROLUJTE RYCHLOST INTERNETOVÉHO PŘIHOJENÍ

Filmy a spoty z internetového portálu [JSNS.CZ](https://jsns.cz) se pro účely škol takzvaně streamují (jde o technologii kontinuálního přenosu audiovizuálního materiálu po internetu). Pokud máte pomalé připojení k internetu, film se může během projekce „sekat“.

SEZNAMTE ŽÁKY S PRŮBĚHEM LEKCE

Vysvětlete žákům, že s filmem budete pracovat i po jeho zhlédnutí. Seznamte žáky s tématem filmu i s tím, na co se mají zaměřit.

STANOVTE SPOLEČNĚ PRAVIDLA PRO PROMÍTÁNÍ A NÁSLEDNOU DISKUZI

Aby žáci mohli svobodně a bez obav vyjadřovat své názory, stanovte jasná pravidla pro promítání a diskuzi.

JAK A KDE

- ▶ Zjistěte stav technického vybavení třídy, ve které chcete promítat. Techniku zkontrolujte a vyzkoušejte v dostatečném předstihu.
- ▶ Využijte technické znalosti žáků. Určitě vám rádi pomohou.
- ▶ Zajistěte si dobré zatemnění místnosti. Ostrost obrazu hraje velkou roli při sledování a vnímání filmu.
- ▶ Podívejte se na přílohu Základy obsluhy AV techniky.

- ▶ Zkuste snížit kvalitu přehrávání filmu. Vlevo pod přehrávačem klikněte na ikonu HD – „Výběr kvality filmu“. Vyberte možnost s nižší kvalitou.
- ▶ Pokud máte ve škole pomalé internetové připojení, pošleme vám film přes datové úložiště. Dokument si pak stáhnete přímo na svůj disk.
- ▶ Podívejte se na přílohu **ZÁKLADY OBSLUHY AV TECHNIKY**.

- ▶ K otevření tématu můžete využít i některé z obecných aktivit v **SDÍLENÍ, REFLEXE A DISKUZE – PROČ A JAK NA NĚ**
- ▶ (např. Pětílístek, I.N.S.E.R.T.) nebo udělat brainstorming na téma, které chcete filmem otevřít.
- ▶ Můžete rozdat žákům formulář k technice I.N.S.E.R.T už před filmem. Vysvětlete jim, jak s tímto materiálem budete po zhlédnutí dokumentu pracovat.
- ▶ Každá aktivita také nabízí tip na evokaci.
- ▶ Hlídejte si v průběhu celé lekce čas, ať stihnete na konci hodiny závěrečné shrnutí.

BĚHEM PROJEKCE

CO PROČ

UDĚLEJTE SI VE TŘÍDĚ POHODLÍ

Pokud žákům zajistíte pohodlné sledování filmu a omezíte vnější vyrušení na minimum, odmění se vám lepší koncentrací. Zachytit hlavní sdělení filmu pro ně bude snazší.

BUĎTE VNÍMAVÍ K REAKCÍM ŽÁKŮ BĚHEM PROMÍTÁNÍ

Všímejte si, jak žáci na film reagují. Buďte vnímaví. Z bezprostředních reakcí zjistíte, které momenty jsou pro žáky důležité, zajímavé nebo kontroverzní. Pomůže vám to při následné diskuzi a v dalších aktivitách.

NECHTE DOSTATEČNĚ VYZNÍT KRÁTKÝ SPOT

Pokud pustíte krátký spot (řádově trvá desítky vteřin), může se stát, že žáci se nestihnou dostatečně soustředit a unikne jim tak hlavní sdělení.

Nikam neodcházejte. Sledování filmu je silný společný zážitek, o který byste se ochudili a chyběl by vám pak také v návazných diskuzích.

JAK A KDE

- ▶ Vyzvěte žáky, aby se posadili tam, odkud dobře uvidí na plátno a kde se jim bude sedět komfortně.
- ▶ Zajistěte dobré ozvučení a zatemnění místnosti. To platí obzvlášť pro film s titulky. Bez kvalitního zatemnění nemusí být titulky čitelné.
- ▶ Zasáhněte do projekce, pokud je film příliš dlouhý a žáci nesoustředění nebo hodně živí (např. přerušte na chvíli filmovou projekci, nechte zaznít otázky a komentáře žáků, vysvětlete nejasné pasáže).
- ▶ Na zajímavé reakce žáků se doptejte v následné diskuzi. Co konkrétního je vlastně zaujalo?
- ▶ Pusťte žákům spot ještě jednou či víckrát, pokud je třeba.

Lined writing area for student notes.

PO PROJEKCI

CO PROČ

VĚNUJTE PROSTOR REFLEXI EMOCÍ ŽÁKŮ, ZKOUŠEJTE RŮZNÉ METODY

Reflexe má zásadní význam při práci s audiovizuálními materiály, a měla by tudíž po projekci filmu vždy proběhnout. Dokumenty a spoty totiž zachycují nová fakta, silné emoce a často ukazují divákům syrovou realitu. Žáci všechny tyto skutečnosti citlivě vnímají a silně prožívají. Bezprostředně po projekci jim reflexe umožňuje vyjádřit se a uvolnit napětí. Existuje mnoho technik, kterými je možné reflexi provádět. Vyberte takovou, která je v dané situaci nevhodnější pro vaše žáky.

PROVEĎTE ŽÁKY DOPROVODNOU VÝUKOVOU AKTIVITOU

Součástí každé AV lekce je soubor vypracovaných aktivit, které rozvíjejí témata promítaných filmů. Všechny lekce mají definované vzdělávací oblasti a okruhy, průřezová témata a klíčové kompetence. Navíc v nich najdete praktické zkušenosti vyučujících, kteří již s lekcemi pracovali.

Nenuťte žáky dělat všechno. Do realizace aktivit není vhodné je nutit. Občas může být určitá aktivita někomu velmi nepříjemná, protože se ho osobně dotýká, žáci nechtějí sdílet citlivá témata apod.

BUĎTE PRŮVODCEM A MODERÁTOREM DISKUZE, UČTE ŽÁKY DISKUTOVAT

Umět diskutovat a vést diskuzi je velmi praktická a přínosná dovednost. Pomáhá žákům zachytit a přesně popsat prožitek z filmů, čímž se potenciál audiovizuálních lekcí využívá naplno. Rozvíjejte proto v komunikačních dovednostech sebe i své žáky.

PŘIPUSŤTE, ŽE NEVÍTE VŠECHNO

Sledování filmů přináší nejrůznější otázky. Je úplně normální, že na některé neznáte odpověď. Není slabostí před žáky připustit, že nevíte všechno.

BUĎTE SVÝM ŽÁKŮM PARTNEREM

Snažte se být žákům přirozenou autoritou i partnerem. Žáci ocení vaši empatii, možnost diskuze i respekt k odlišným postojům.

KAŽDOU LEKCI/ HODINU UZAVŘETE

Žáci si díky krátké rekapitulaci sami v sobě zážitků „usadí“ a pojmenují. Zároveň mohou vyplynout podněty pro příští vyučování.

JAK A KDE

▶ Podívejte se na aktivity k reflexi emocí po filmu, které najdete v kapitole **SDÍLENÍ, REFLEXE A DISKUZE – PROČ A JAK NA NĚ**.

▶ Materiály k reflexi emocí najdete také on-line u každé lekce na portálu [JSNS.CZ](https://jsns.cz).

▶ Aktivity jsou označeny jako **VÝUKOVÉ MATERIÁLY** a najdete je vždy pod filmem.

▶ Není nutné využít všechny aktivity. Vyberte si úkoly podle tématu a potřeb vás i vašich žáků.

▶ Můžete pracovat jen s částmi aktivit, pracovními listy apod.

▶ Vyzvěte žáky, ať prezentují výstupy z aktivity. Vytvořte prostor pro diskuzi a moderujte ji.

▶ Aby žáci mohli svobodně a bez obav vyjadřovat své názory, stanovte jasná pravidla pro promítání a diskuzi.

▶ Buďte autentičtí. Můžete si zvolit různé role, ze kterých budete debatu moderovat či sledovat, vždy je ale důležité cítit se v nich dobře.

▶ Podívejte se na kapitolu **SDÍLENÍ, REFLEXE A DISKUZE – PROČ A JAK NA NĚ**.

▶ Otázky a nejasnosti, které vyvstanou během diskuzi, mohou posloužit jako podnět pro domácí úkol či vypracování projektu. Žáci mohou vyhledat odpovědi a sdílet je pak s ostatními.

▶ Je důležité, abyste vytvořili bezpečný prostor, kde žáci budou bez obav diskutovat, otevřeně sdílet své dojmy a budou autentičtí ve svých prožitcích.

▶ Během závěrečného shrnutí zrekapitulujte, co jste společně prožili, co důležitého zaznělo v diskuzi.

▶ V základních bodech si zopakujte probranou lekci.

▶ Můžete provést shrnutí metodou I.N.S.E.R.T., kdy každý žák řekne, co z filmu považuje za nejpozitivnější, jakou otázku si z lekce odnáší, co ho překvapilo nebo co se nového dozvěděl.

▶ Není nutné, aby na konci lekce vždy zaznělo konkrétní poučení ani, aby žáci měli ihned jasné formulované znalosti.

CO DALŠÍHO MŮŽETE UDĚLAT

CO PROČ

POZVĚTE SI NA DEBATU HOSTA

Ke složitějšímu tématu je skvělé pozvat hosta, který dané problematice rozumí. Pomůže žákům do tématu snadněji proniknout. Nejlepší zkušenosti jsou s lidmi z praxe (např. terénní pracovníci, členové občanských sdružení, přímí účastníci, aktéři jevů, o kterých film pojednává).

Debatu uspořádejte ihned po filmu. Využijete tak filmem vzbuzené emoce a bezprostřední zájem o dané téma.

ZJISTĚTE DALŠÍ OSUDY PROTAGONISTŮ

Někdy vás i vaše žáky napadne otázka, jak to bylo s protagonisty filmů dále. Některé příběhy mají dobrý konec a je velmi inspirativní ho znát. Šťastné rozuzlení totiž žáky motivuje k pomoci druhým nebo je přivádí k poznání, že mohou něco ovlivnit i ve svém okolí.

ROZVÍJEJTE FILMOVOU GRAMOTNOST ŽÁKŮ

Diskutujte se žáky o filmovém zpracování dokumentu a posilujte tak jejich filmovou gramotnost. Je to vhodné zejména ve třídě, kde chcete promítat (nebo už promítáte) často. Audiovizuální materiály všeho druhu nás dnes obklopují na každém kroku a je nutné k nim přistupovat kriticky. Filmová výchova pomůže žákům pochopit, jak audiovizuální „věci“ fungují. Snadněji pak v praxi odhalí případnou manipulaci.

PROMÍTNĚTE FILM JAKO DOBROVOLNOU ODPOLEDNÍ PROJEKCI

Je možné přizvat rodiče, zrealizovat promítání v rámci družiny nebo volnočasových aktivit anebo v rámci školního filmového klubu.

VYUŽIJTE K PROMÍTÁNÍ TŘÍDNICKOU HODINU

Třídnické hodiny jsou pro promítání jako stvořené, zvláště pokud během nich chcete pracovat na vztazích se třídou a na rozvoji příznivého klimatu.

VÝJIMEČNĚ MŮŽETE FILM ZKRÁTIT NEBO ROZDĚLIT NA ČÁSTI

V tomto nouzovém případě kladte maximální pozornost na celkové vyznění dokumentu a na zachování původního sdělení ve všech jeho souvislostech.

Společné sledování filmů a následné diskuze vás se žáky sblíží. Sdílení vlastních zkušeností a osobních názorů je velice silné. Práce s dokumenty postupně vnáší do kolektivu lepší vztahy, otevřenost a důvěru. Jak promítání filmů změnilo vaši třídu? Napište nám na <https://www.jsns.cz/o-jsns/kontakty>, sdílejte zkušenosti na našem facebooku a staňte se tak inspirací pro další vyučující.

JAK A KDE

- ▶ Hledejte hosta k debatě přímo ve svém okolí. Pokud se vám nedaří hosta najít, obraťte se na nás. Rádi vám poradíme.
- ▶ Do hledání zapojte žáky. Mohou se ptát rodičů, známých nebo hledat na internetu.
- ▶ Ujasněte si s hostem téma filmu i následné besedy. Domluvte se, jak bude akce konkrétně probíhat.
- ▶ Místo přednášky doporučujeme formát moderované diskuse s úvodem a dostatkem času pro dotazy žáků, které mohou vzejít z předchozí práce s filmem.
- ▶ Informujte žáky předem, kdo na debatu přijde.

- ▶ U některých lekcí najdete Další odkazy a doporučení, kde jsou uvedeny webové stránky filmů.
- ▶ Pověřte žáky, aby sami zjistili více informací.
- ▶ Obratě se na nás. Pokusíme se danou informaci zjistit.

- ▶ Diskutujte se žáky o obrazovém zpracování dokumentu, o práci s kamerou, režijním přístupu, použití zvuku a hudby.
- ▶ Inspirujte se lekcemi k tématu Filmová výchova na www.jsns.cz/lekce

- ▶ Jak založit filmový klub se můžou vaši žáci podívat na www.jsns.cz/projekty/filmove-kluby

- ▶ Tipy na filmy a aktivity do třídnických hodin včetně dotazníku, který můžete zadat žákům, najdete zde: www.jsns.cz/vzdelavani-vyucujicich/pro-tridni-ucitele

PŘEDNOSTI A ÚSKALÍ DOKUMENTÁRNÍHO FILMU

ANOTACE:

Dokumentární film zachycuje skutečné situace a umožňuje náhled do světa jiných lidí. Zasáhne každého jedince v rovině osobnostní, emocionální, etické i sociálně vztahové. V každém dokumentu můžeme rozlišit několik rovin - téma dokumentu, hlavní postavu (její emoce a způsob, jakým řeší problémy, postoje, které zastává), prostředí, kde se dokument odehrává, a způsob, jakým byl celý dokument zpracován. Je dobré se se žáky na práci s dokumentárními filmy připravit a vědět, co od něj můžeme či nemůžeme očekávat.

Aktivita vede žáky k diskuzi o limitech zachycování skutečnosti formou dokumentárního filmu. Žáci pak přemýšlejí nad tím, co od dokumentárních filmů mohou očekávat, a vlastními slovy v pracovním listu formulují jejich přednosti a úskalí.

POSTUP:

1. Položíme žákům otázku, jaký je rozdíl mezi dokumentárním a hraným filmem. Krátce shrneme se závěrem, že dokumenty vyprávějí o skutečných lidech, vyprávějí příběhy o tom, co se děje ve skutečném světě.
2. Rozdělíme třídu do 2–4členných skupin. Každá skupina dostane **PRACOVNÍ LIST** s tabulkou.
3. Žákům položíme otázku: V čem vidíte přednosti, a v čem naopak úskalí zachycení reality, nějaké události, problému atd. formou dokumentárního filmu?
4. Dáme žákům čas na vzájemnou diskuzi a zápis svých názorů do tabulky v pracovním listu. Po uplynutí vymezeného času je vyzveme, aby stručně představili své názory ostatním ve třídě. Heslovitě je pak zapisujeme na tabuli.
5. Následnou společnou diskuzi vedeme jako shrnutí jednotlivých pohledů žáků na to, jak oni sami vnímají výhody a nevýhody dokumentárního filmu. Ve shrnutí se soustředíme na to, zda se ve formulacích žáků neobjevují body, které jsou vnímány různě. Např.: Dokumentární film je úzce zaměřený. Zatímco jeden žák může vnímat tento fakt jako přednost – film jde do hloubky tématu, druhý žák může postrádat širší souvislosti a považovat film za zkreslující. Žáky vedeme ke vzájemnému naslouchání, respektu k odlišnému vnímání a úvahám nad souvislostmi mezi našimi očekáváními od filmu a konkrétním filmovým zpracováním.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem testovala v 2. a 3. ročníku střední školy, jedna z tříd byla filmařsky pokročilejší, jedna běžná. V přínosech byla nejčastěji vyzdvihována informační hodnota a vzdělávací efekt dokumentárních filmů. Dále se objevovalo zachycení neopakovatelných momentů a nacházení nových faktů. Mezi úskalími žáci nejčastěji jmenovali možnost zkreslení skutečnosti, chtěného i nechtěného, ovlivňování diváků a také zneužití lidského neštěstí a příliš otevřené zachycování a zobrazování násilí, např. válečného, souvisejícího s přírodními katastrofami, zvířecí soubroje či útoky na člověka apod. V diskuzi se objevovaly i úvahy nad nasazováním zdraví a životů filmařů v extrémních podmínkách, žáci živě debatovali o přijatelných hranicích. Dotkli jsme se i vhodné délky dokumentu či dokumentárního seriálu. Pokročilejší třída debatovala i o přípravě dokumentu, jakou roli hraje scénář, velikost štábu apod. Aktivita je vhodná pro jakoukoliv skupinu žáků, více i méně poučenou. Přesto je výhodou, může-li se učitel opřít o společně zhlédnuté dokumenty. Žáci pak diskutují produktivněji, spontánněji a živěji, není potřeba cílené vedení.

Ilona Horáčková, SPŠST, Panská 3, Praha 1

PŘEDNOSTI	ÚSKALÍ

SDÍLENÍ, REFLEXE A DISKUZE – PROČ A JAK NA NĚ...¹

Bez přehánění lze říci, že reflexe je v celém procesu sdílení dokumentárního filmu nejdůležitější. Bohužel se na ni ale v rutinně vyučovacího procesu často zapomíná. Bez reflexe ztrácíme to, co nám práce s filmem nabízí: vzácné chvíle, kdy se, zasaženi silou příběhu, otevřeme

a jsme ochotni sdílet svoje myšlenky, pocity, máme potřebu se ptát dál a chceme znát odpovědi na své otázky. Využíváme tak naplno všechny benefity zážitkové pedagogiky.

Nejsou tu dvě strany – vyučují a žáci, jsme tu my všichni sledující osobní příběhy hrdinů.

Pasivní sledování děje se mění v aktivní sdílení příběhu.

Sdílení pocitů obohacuje žáky i vyučující, učí vzájemnému respektu a otevírá důvěru.

Při sdílení pocitů nelze udělat chybu.

Žáci se učí vzájemně naslouchat a uvědomují si, že v každém může film či situace vyvolávat jiné pocity a myšlenky.

Při sdílení zjišťujeme, jak žáci problematiku vnímají, a poznáváme je i sebe navzájem mnohem blíže.

Budujeme vzájemnou důvěru.

Silné příběhy vyvolávají nejen emoce, ale také spoustu otázek – přestanou-li se žáci bát vyjadřovat své pocity a myšlenky, začnou se ptát a chtějí slyšet odpovědi.

Žáci mohou přestat být jen pasivními „konzumenty“ příběhu, vzbudí se v nich zájem „něco udělat/změnit“.

Žáci se začnou ptát proč? a učí se tak přirozeně kriticky myslet.

¹ Kapitola vznikla na základě textů Vlasty Urbanové. Vlasta Urbanová pracovala přes 20 let jako pedagožka, metodička prevence a výchovná poradkyně na Střední škole strojní, stavební a dopravní v Liberci. Byla jednou z prvních vyučujících, kteří začali používat dokumentární filmy ve výuce, s JSNS.CZ spolupracuje od jeho počátků jako lektorka a spoluautorka metodiky.

SPOLEČNÉ SLEDOVÁNÍ FILMU

Samotná projekce filmu není jen obyčejným zapnutím počítače a dataprojektoru. Dochází při ní k něčemu mimořádnému, co běžný vzdělávací proces neumožňuje tak často: najednou tu nejsou na jedné straně „oni“ (učitelé), kteří něco sdělují, a na druhé straně „oni“ (žáci), kteří jsou poučováni. Najednou jsme tu „my“ (všichni společně), kteří sledujeme často velmi osobní zpověď hrdinů dokumentárního filmu.

Jsme tu „my“, kteří sledujeme osobní zpověď hrdinů dokumentárního filmu.

Pasivní sledování děje na plátně se mění v aktivní sdílení příběhu a už v této chvíli přichází první výzva: sledujeme atmosféru ve třídě, **pozorujeme** žáky, jak film vnímají a prožívají, kdy ztichnou, nebo se naopak začínají vrtět. V každé třídě je projekce jiná. Záleží na atmosféře ve třídě, na jejích aktuálních problémech, ale i na roční či denní době, na náladě učitele. Se stejným snímkem tak můžeme pracovat roky a nikdy nás to neomrzí, pokud si v sobě zachováme citlivost vůči sdílení atmosféry při projekci.

Sledujeme atmosféru ve třídě, pozorujeme žáky, jak film vnímají a prožívají, kdy ztichnou, nebo se naopak začínají vrtět.

PRÁCE S EMOCEMI PO PROMÍTNUTÍ FILMU

Při reflexi pracujeme s emocemi, které v žácích film vyvolal. Jelikož jsou osudy hlavních hrdinů většinou velmi silné, je tento krok zcela nezbytný. Vzájemné **sdílení pocitů** během reflexe nás navíc obohacuje v mnoha dalších ohledech.

Předně se žáci učí **naslouchat jeden druhému**. Pokud zvolíme tu nejjednodušší formu, kdy každý řekne jedno jediné slovo popisující jeho momentální rozpoložení, budou mít příležitost k vyjádření všichni. Najednou bude žákům zřejmé, že stejný film může v každém vyvolávat různé pocity. Někdo cítí smutek, zatímco druhý radost. Někdo pociťuje beznaděj, a druhý naopak silně vnímá ve filmu poselství naděje. Je důležité pochopit, že pocit (na rozdíl od postoje či názoru) je vždy pravdivý. To dodá žákům odvalu hovořit, a to i těm, kteří často slýchají na své odpovědi učitelovo: „Špatně!“ Při sdílení pocitů není nic špatného a nelze udělat chybu. Velmi brzy se tak rozprávějí i ti, kteří si zvykli ve škole raději mlčet.

Pocit je vždy pravdivý. Při sdílení pocitů není nic špatného a nelze udělat chybu.

Reflexe **vede žáky k respektu**. Žáci pochopí, že na věci je možné dívat se z různých úhlů. Kdybychom se jim něco podobného pokoušeli předat z pozice pedagogů, nikdy by se nám nepodařilo sestavit a předložit žákům tak přesvědčivou a důvěryhodnou mozaiku pocitů. Navíc se i my něco dozvídáme o žácích. Zjistíme, jak věci vnímají, a často se dostáváme přímo k důvodům, proč se naučili dívat na svět kolem sebe určitým způsobem. Právě proto se filmy dají využít nejen ve výuce, ale třeba i při práci výchovného poradce nebo metodika prevence. Sdílení pocitů po projekci nám umožňuje **vidět žáky více zblízka** a s hlubším porozuměním.

Přestanou-li se žáci bát vyjadřovat své pocity, **začnou se ptát**, protože chtějí opravdu slyšet odpovědi. To bývá v běžně pojatém vyučovacím procesu sice žádoucí, ale vzácné. Žáci si navíc odpovědi pamatují, protože se neptali jen pro formu, ale na základě skutečného zájmu. Stejně tak jsou ochotní na hledání odpovědi spolupracovat.

Žáci si odpovědi pamatují, protože se neptali jen pro formu, ale na základě skutečného zájmu.

Dobře a důsledně provedená reflexe může časem vést i k tomu, že žáci přestanou chtít být pouze pasivními „konzumenty“ příběhu, ale probudí se v nich **zájem „něco udělat“**. A tady začíná skutečná radost z pedagogické práce: můžeme se porozhlédnout po svém nejbližším okolí a hledat, kde bychom mohli my sami něco společně změnit.

Je důležité, aby se žáci nejen učili vyjadřovat své pocity a respektovali pocity druhých, ale aby jim také rozuměli a uměli je vysvětlit. Proto je důležité **klást si otázku: PROČ?** Zcela nenápadně a přirozeně se tak žáci učí kriticky myslet i přemýšlet v souvislostech, aniž bychom my museli mentorovat nebo poučovat. Jde to vlastně samo – jen umět dát prostor.

OD REFLEXE K DISKUZI

Reflexe je nedílnou součástí práce s filmem, pokud chceme využít naplno potenciál, který práce s dokumentárním filmem nabízí, není možné ji vynechat.

Reflexe zabere 5–60 min. dle toho, jakou metodu zvolíte.

Na následujících stránkách nabízíme ověřené metody reflexe a obecné aktivity, které v sobě reflexi zahrnují a jsou univerzálně použitelné (lze je využít po zhlédnutí jakéhokoliv filmu).

Všechny metody reflexe vedou k umění diskuze.

Dobře řízená diskuze je nejvyšší formou reflexe.

V praxi se osvědčilo provést vždy po projekci metodu „jedno slova“ (viz aktivita **Jedno slovo**). Je to dobrý start pro následné prohloubení sdílení pocitů. Zcela nezastupitelná je tato metoda v případě, že je film velmi emotivní a žáci bojují s dojetím nebo nejsou schopni cokoli říct. Vhodné je „jedno slovo“ použít i v případě, že do konce hodiny už zbývá málo času – její provedení si totiž vyžádá jen několik minut.

Metoda Jedno slovo je nejčastěji volená metoda reflexe emocí. Pokud s filmem ve výuce začínáme, určitě je dobré volit právě tuto metodu reflexe. Při jejím opakování můžeme pozorovat, jak se žáci učí lépe pojmenovat svoje pocity než v začátcích. Po nějakém čase může žákům připadat metoda jednotvárná, je proto dobré volit buď různé obměny a variace na tuto metodu, anebo ještě lépe metody střídat (konkrétní metody najdete dále v textu).

Mezi další osvědčené metody reflexe, které lze stihnout v kratším čase (do 15 min.), patří aktivity **Pětílístek**, **Dopis/R.A.F.T.** a **částečně I.N.S.E.R.T.** Čas je v tomto případě ale orientační, záleží na zkušenostech třídy, počtu žáků, tématu.

Dále vám nabízíme a doporučujeme k využití **obecné aktivity**, které lze zařadit po zhlédnutí jakéhokoliv filmu. Většinou zaberou o něco více času, jsou strukturovanější, zahrnují jak reflexi, tak rozvíjí další dovednosti.

Všechny aktivity sloužící k reflexi po zhlédnutí filmu a obecné aktivity **posilují u žáků komunikační a sociální dovednosti, kritické myšlení a učí je společné**

DISKUZI. Zdárně vedená diskuze je totiž tím nejlepším způsobem reflexe. Žáci se pomocí aktivit učí správně formulovat myšlenky, nesoudit, zbavovat se ostychu a trémy, obhájit svůj názor, respektovat názor druhých, učí se ptát a hledat odpovědi na své otázky.

Citlivě a dobře vedená diskuze je tím nejlepším způsobem reflexe. V počátcích doporučujeme volit některou z níže uvedených metod, protože **pomohou diskuzi strukturovat a udržet**. Umění diskuze je třeba se nejdříve naučit – platí to jak pro učitele, tak pro žáky. **Dobrá diskuze je možná jedině v bezpečném prostředí s tolerantními lidmi schopnými naslouchat**. Do této úrovně lze postupně dospět prostřednictvím dobře a pravidelně prováděných reflexí.

„Často vidíme, že lidé mají potřebu přesvědčovat někoho o svém názoru, nechtějí připustit názor druhého, ale je prakticky nemožné, abychom viděli všichni všechno stejně. Žáci se naučí vnímat, že filmy, příběhy nebo situace v nás mohou vyvolávat protichůdné emoce, myšlenky, ale také názory.“

JAK BEZPEČNĚ DISKUTOVAT PO FILMU

Dříve nebo později narazíte při práci s audiovizuálními materiály na téma, které bude pro vaše žáky citlivé, sporné nebo povede k prudké výměně názorů a můžeme ho považovat za kontroverzní. Mějme na paměti, **že pro každého může být citlivé či kontroverzní jiné téma** a roli zde hraje mnoho faktorů.

Co je kontroverzní téma? Nejčastěji má **politický, sociální, náboženský** nebo **osobní význam**. Kontroverzní téma téměř vždy vyvolává silné **emoce**, protože se dotýká **hluboce zakořeněných názorů** a postojů. Pamatujte, že **každé téma** může být kontroverzní, pokud v diskuzi zazní silně protikladné výklady nebo velmi protichůdné návrhy na řešení. Je zásadní se v těchto momentech vyvarovat didaktických postupů, které mohou žáky zcela odradit od zvažování alternativních postojů (např. říkat mladým lidem, co si mají myslet a jak se chovat, nebude mít v nejlepším případě žádný efekt).

Jak se na citlivá témata připravit? **Doporučení pro moderování diskuze:**

- Všechny navrhované metody reflexe a obecné aktivity vám pomohou se žáky rozvíjet dovednost vést diskuzi.
- Stanovte si společně jasná pravidla promítání a diskuze. Stanovení pravidel umožní žákům otevřené a bezpečně vyjadřovat své názory a postoje. Před začátkem promítání si se žáky pravidla ujasněte. Nabízíme vám pro představu přehled pravidel:

PRAVIDLA PRO PUBLIKUM:

- Vždy mluví jen jeden a ostatní mu neskáčou do řeči.
- Každý má právo vyjádřit svůj názor a být vyslechnut.
- Všichni se snaží respektovat názory ostatních.
- Je legitimní odmítat názory, ale nikoli ty, kdo je vyjadřují.
- Při prezentování určitého názoru každý vysvětlí, co ho k němu vede.
- Je povinné mluvit slušně a vyvarovat se rasistických a sexistických poznámek.
- Pořizování zvukového a obrazového záznamu celé akce je zakázáno.

PRAVIDLA PRO MODERÁTORA:

- Oznamuje začátek a konec diskuze.
- Určuje způsob přihlášení do diskuze.
- Stanovuje a kontroluje maximální délku diskuzního příspěvku.
- Má výhradní právo udělovat slovo.

– Ujasněte si svoji roli – role učitele.

Je dobré být **autentický a přirozený** a vycházet sám ze sebe. Ideální je stav, kdy je vyučující **nestranný moderátor**, který ale může na závěr diskuze (aby předem neovlivňoval) zmínit svůj pohled na věc.

Pokud vám to pomůže, můžete se v pozici moderátora postavit do různých rolí².

Při probírání citlivých témat hraje učitel klíčovou roli a on také určuje, kdy, jak a zda vůbec vyjádří své postoje a názory. Většinou to je on, kdo moderuje diskuzi. Doug Harwood, skotský metodolog, rozlišil šest možných rolí, které učitelé nebo prezentující mohou při probírání témat zaujmout. Je důležité, abychom byli při volbě přístupu flexibilní a abychom si byli dobře vědomi, proč určitý přístup v danou chvíli volíme. Volba konkrétní role závisí na tématu, věku žáků, předchozích aktivitách a dalších faktorech. Můžeme také jednotlivé role a jejich funkce se žáky probrat předem, případně je vyzvat, aby jednu nebo více těchto rolí zaujali sami.

Angažovaný postoj – učitel má možnost vyjádřit a propagovat vlastní názory. U této role je třeba být opatrní, protože může vést k neobjektivní debatě.

Objektivní nebo vědecký postoj – učitel zprostředkovává vysvětlení všech relevantních postojů, aniž by vyjádřil vlastní názor.

Ďáblův advokát – učitel zaujme provokativní postoj oponující většině, a to bez ohledu na své vlastní skutečné názory. To mu umožňuje zajistit, že všechny postoje budou vzaty v potaz a že v případě, kdy celá skupina zpočátku zaujímá stejné nebo podobné postoje, bude tento pohodlný konsenzus zpochybněn. Tato metoda také pomáhá klást nové otázky tam, kde mladí lidé mají své názory už pevně zažitě.

Obhájce – učitel přednese všechny relevantní postoje a poté výstup uzavře představením svého názoru a jeho logickým odůvodněním. To mu umožňuje zdůraznit aspekt, který by si žáci měli uvědomit předtím, než zaujmou vlastní názor.

Nestranný moderátor – učitel zajistí, aby všechny úhly pohledu byly vzaty v potaz, a to jak skrze vyjádření žáků, tak skrze literaturu nebo jiné zdroje. U této metody svůj postoj nevyjadřuje.

Přiznaná zainteresovanost – učitel vyjádří své názory, takže žáci je mohou později nezaujatě posoudit, a poté představí všechny další relevantní přístupy tak objektivně, jak je to jen možné.

– Promyslete si řešení krizových scénářů.

Připravte se na složitější situace promyšlením různých **krizových scénářů** (např. žáci záměrně ruší během promítání, žáci mají nevhodné poznámky vůči diskutujícími). Ke každému scénáři si **stanovte řešení** (např. po dvou varováních musí rušitel opustit třídu, žáci nesmí skákat druhému do řeči).

² Pro bližší inspiraci se můžete podívat na možné role v příloze; Převzato z *Global Citizenship Guides, Teaching controversial issues*. Oxfam GB, 2006. / Fischer, R.: *Teaching Thinking*. 2nd edition, Continuum, 2003.

- Připravte si otevřené otázky, které pomohou diskuzi usměrnit.

Otázky mohou vypadat takto:

OTÁZKY HLEDAJÍCÍ OBJASNĚNÍ:

Můžete vysvětlit (jak)...?	Vysvětlení
Co myslíte tím že...?	Charakterizující
Mohl/a byste mi dát příklad toho, jak...?	Dávání příkladů
Jak toto napomáhá řešení...?	Podporující
Chtěli byste se na něco zeptat...?	Dotazující se

OTÁZKY ZJIŠŤUJÍCÍ DŮVODY A DŮKAZY:

Z jakého důvodu si myslíte, že...?	Formulace argumentu
Jak víte, že...?	Domněnka
Jaké jsou vaše důvody k...?	Odůvodnění tvrzení
Máte důkazy k...?	Hledání důkazů
Mohl/a byste uvést pozitivní/negativní příklad k tomuto tvrzení...?	Důkazy opoziční strany

OTÁZKY ZKOUMAJÍCÍ ALTERNATIVNÍ POHLEDY NA VĚC:

Dala by se otázka položit jiným způsobem?	Zopakování názoru
Existuje jiný úhel pohledu na...?	Spekulace/úvaha
Co když někdo jiný navrhne, že...?	Jiná možnost
Co by někdo, kdo s vámi nesouhlasí, řekl/namítl?	Protiargument
Jaký je rozdíl mezi těmito pohledy na věc/názory?	Rozdíly

OTÁZKY TESTUJÍCÍ DOPADY A DŮSLEDKY:

Co následuje potom, co...?	Důsledky
Souhlasí vaše tvrzení s vaším předchozím tvrzením o...?	Shoda
Jaké by byly důsledky toho, že...?	Důsledky
Existuje obecné pravidlo...?	Zobecňování
Jak by se to dalo otestovat, aby se zjistila pravda?	Testování pravdy

OTÁZKY O OTÁZCE/DISKUZI:

Máte otázku k...?	Dotazování
Jaký druh otázky to je...?	Analýza
Jak nám tato otázka / co bylo řečeno, pomůže...?	Spojování
Kde/ve kterých částech tématu můžeme doposud zobecnit?	Sumarizace/shrnutí
Dostali jsme se blíž k zodpovězení otázky/problému?	Dospět k závěru

Měli bychom se vzdát představy, že při probírání kontroverzních témat můžeme dát žákům úplnou odpověď, úplný návod na řešení problému (např. migrace). Nesnažíme se dávat návody, snažíme se žákům dát prostor a možnost pracovat se svými předsudky a stereotypy, které si přirozeně vytváříme všichni. Při práci s filmem – hlavně při reflexi, se žáci učí vnímat více úhlů pohledu, učí se pracovat se svými strachy. Snažíme se přirozeně dobrat se žáky k tomu, že jediný úhel pohledu je škodlivý. Když se se strachem pracuje, zjišťujeme, že můžeme stát jeden vedle druhého, i když si myslíme každý něco jiného. Žáci pak neslyší na jeden jediný názor.

– **Nejednoznačné vyznění není na škodu.**

Při nejednoznačném vyznění vyzvěte třídu k tomu, aby společně hledali zdroje informací a pokusili se dospět k nějakému závěru – s tím, že ne vždy se to podaří, protože někdy prostě řešení neznáme. Ale **zjištění, že problém je složitý** a je třeba s ním pracovat v dlouhodobém horizontu, **je vlastně skvělý výsledek.**

– **Uzavřete diskuzi a shrňte průběh.**

Ke konci diskuze se zeptáme žáků na konečné vyjádření k dané otázce/tématu. Zmíníme se o tom, co se podařilo, jaké další návrhy byly vzneseny, co žáky bavilo, co naopak vnímali negativně nebo co by změnili. Někdy může být velmi těžké diskuzi vhodně uzavřít, obzvláště pokud se jednalo o kontroverzní téma a nedospěli jsme ke shodě. Vždy je ale klíčové alespoň **shrnout, co v diskuzi zaznělo.** Můžeme například zopakovat, že je možné nesouhlasit a odmítnout cizí názor, ale ne toho, kdo ho vyjadřuje. Někteří moderátoři diskuzí preferují probírat negativní názory žáků, které pramení z chybných úsudků, později, vně diskuzní skupiny a individuálně.

TIP: V případě, že budete organizovat **veřejnou diskuzi** (např. pokud je diskuze součástí širšího školního projektu) nebo debatu s hostem, **oslovte zkušeného moderátora**, který bude schopen určit krizové momenty. Včas dojednejte s moderátorem a vedením školy výši a způsob uhrazení honoráře. Při veřejné diskuzi zvažte nastavení vstupních podmínek pro publikum (např. zájemci se musí předem registrovat, podepsat prezenční listinu).

TIP: Doporučujeme před začátkem školních i veřejných diskuzí upozornit účastníky, že **jediný zvukový i obrazový záznam z akce pořizuje škola.** Praktické je zanechat pravidlo i do školního řádu. Tímto krokem předejete komplikacím v průběhu samotné akce. Při porušování pravidel a následném neuposlechnutí výzvy k opuštění promítacího prostoru lze v nouzovém případě přivolat policii s podezřením na **porušení autorského zákona, obtěžování nebo výtržnictví.** Seznamte se rámcově s platnou legislativou, abyste dokázali žáky upozornit, pokud se ve výjimečných případech akce vyhraní až k samotné hranici zákona. Příjezd policie a předčasné ukončení akce by vždy mělo být až nejzazším řešením. V konečném důsledku tento krok totiž dodává argumenty extremistům, kteří mohou následně záměrně hovořit o cenzuře.

ODHALENÍ RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ / OZNAMOVACÍ POVINNOST

Budme připraveni, že při práci s filmem a následné reflexi můžeme otevřít velmi citlivá témata, která mohou vést k odhalení rizikového chování žáka/žáků (šikana, sebepoškozování, kyberšikana, zneužívání, týrání, násilné činy v rodině). Zvláště pokud s filmem vhodně pracujeme delší dobu, vytváříme si se žáky větší důvěru a ti se stávají otevřenější. Tyto situace bude potřeba dále řešit. Mějme na paměti oznamovací povinnost, zároveň zvažujme vhodné způsoby řešení, abychom nezranili žáka, který k nám projevil důvěru tím, že se svěřil.

Nejednejte unáhleně, poděkujte žákovi, že k vám má důvěru, a oceňte jeho odvahu se s daným problémem svěřit. Následně si v klidu promyslete postup řešení. Můžete se např. obrátit na školního psychologa či metodika prevence a požádat o radu, jak v daném případě postupovat. Je vhodné se žákem navržený postup konzultovat (např. že se spojíme s rodiči, požádáme o radu a spolupráci školního psychologa, obrátíme se na externí odborníky apod.).

JEDNO SLOVO

ANOTACE:

Žáci po promítnutí filmu pojmenují své pocity jedním slovem. Každý dostane prostor, slova zapisujeme na tabuli.

DÉLKA:

5–15 min.

Je dobré jednotlivé **výpovědi zaznamenávat na tabuli**. Uvidíme pak přehledně, jak film působil na třídu jako celek, které emoce se opakovaly apod.

POSTUP:

1. Vyzvěte žáky, aby postupně říkali jedno slovo, které nejlépe ilustruje jejich pocit, dojem nebo náladu z filmu.
2. Žáci odpovídají postupně a nejlépe popořadě, aby bylo přehledně vidět, kdo už mluvil.
3. Jednotlivá slova zapisujte na tabuli, ale nijak nekomentujte. Můžete každé slovo při zápisu zopakovat, aby bylo srozumitelné pro všechny.
4. V případě, že někdo nechce odpovídat, vraťte se k němu na konci.
5. Žáci mohou opakovat stejná slova, pak zapisujte u daného slova čárky jako symbol pro opakování. Nicméně pobídněte je k nové formulaci či pojmenování dalšího silného pocitu z filmu.
6. Poté, co všichni odpověděli, je můžete vyzvat k doplnění komentářů k uvedeným slovům. Můžete se také přímo zeptat na slova, která vás zaujala a která je dobré rozvést.

TIPY:

- Pojmenovat jedním slovem svůj pocit nebo to, co nám po zhlédnutí filmu zůstalo v hlavě, většinou dokážou všichni. Výjimečně se stává, že žák jen zavrtí hlavou nebo řekne, že vůbec neví. V takovém přípa-

dě na něj netlačíme a respektujeme jeho rozpoložení. Je ale možné se k němu vrátit ve chvíli, už všichni promluvili, a dát mu dodatečně prostor k vyjádření. Většinou už je klidnější a odpoví.

- Pokud mají žáci problém s **pojmenováním svých pocitů** (zvláště na počátku práce s filmem), **využijte PRACOVNÍ LIST 1 Co cítím?**, kde jsou vyjmenovány různé emoce. Nechte žáky vybírat, případně doplnit, co podle nich chybí. Je také možné nechat v pracovním listu prostor pro vysvětlení. Žáci si tak lépe uvědomí, proč zvolili konkrétní emoci (dvě, tři – zadání může být libovolné).
- Pokud je formulování pocitů pro žáky obzvláště obtížné, **využijte PRACOVNÍ LIST 2 Reflexe pocitů**, kde jsou pocity vyjádřeny pomocí grafiky.
- **Netrvejte striktně na jednom slově, vždy nechte prostor k dovysvětlení.**
- Pokud jsou žáci nesmělí, stydí se či se ještě neznají a mají obavy, řekněte jim, ať to slovo **napiší a vhodí např. do klobouku**. Tím zaručíte určitou anonymitu a zároveň ukážete, že žádná z odpovědí není špatně.
- Nenuťte všechny žáky mluvit hned, v případě emočně silného filmu lze **reagovat tichem**.
- Osvědčilo se **reflexi zaznamenanou na tabuli vyfotit** – v případě, že vás tlačí čas a chcete se k filmu vrátit a navázat v příští hodině nebo pro další sdílení/porovnání.
- Pro reflexi lze použít také **lepící papírky**, nechat žáky zapisovat svá slova na papírky a seskupovat je např. podle podobnosti.
- Pokud jsou žáci již zkušenější, můžeme je místo pocitu nechat vyjádřit **barvu/zvíře/věc/symbol**, kterou v nich film vyvolal, a poté je nechat vysvětlit proč.
- V případě on-line výuky volíme pro metodu **chat** nebo ještě lépe např. **mentimeter**.

Žáci mají někdy problém s pojmenováním svých pocitů – zvláště na počátku práce s filmem. Pro podobné případy je vhodné v rámci této metody použít **PRACOVNÍ LIST 1**, kde jsou uvedeny různé emoce. Žáci z nich mohou vybírat, případně doplnit, co podle nich chybí. Je také možné nechat v pracovním listu prostor pro vysvětlení. Žáci si tak lépe uvědomí, proč zvolili konkrétní emoci (dvě, tři – zadání může být libovolné). Pokud je formulování pocitů obzvláště obtížné, lze využít **PRACOVNÍ LIST 2**.

CO CÍTÍM?

POSTUP:

1. Z uvedeného seznamu vyberte jednu nebo více emocí (postoj, naladění), které po projekci cítíte.
2. Je možné využít i pravý sloupec, do kterého napíšete pár slovy důvod, proč jste konkrétní emoci vybral/a.

EMOCE	PROČ
Radost	
Smutek	
Naděje	
Beznaděj	
Zlost	
Chuť pomoci	
Zvědavost	
Nejistota	
Nedůvěra	
Zmatek	
Obdiv	
Vděčnost	
Dojetí	

REFLEXE POCITŮ

POSTUP:

1. Najděte panáčka, který vystihuje vaše současné pocity.
2. Řekněte číslo panáčka a důvod jeho výběru.

I.N.S.E.R.T.³**ANOTACE:**

Metoda I.N.S.E.R.T. (+ -!?) se využívá především při práci s textem, dá se však dobře využít i pro reflexi. Metoda pracuje se znaménky plus (+), minus (-), vykřičník (!), otazník (?) a dobře slouží pro vedení strukturované diskuze. Je vhodné s ní navázat po metodě Jedno slovo.

DÉLKA:

15–30 min. (záleží na zvoleném postupu, počtu a zkušenostech žáků)

POSTUP:

1. Pokud s metodou začínáte, rozdejte žákům PRACOVNÍ LIST. Při opakování metody ho již potřebovat nebudou, zaznamenávají na papír nebo ústně.
2. Ke znaménku **plus** žáci uvádějí, co na filmu vnímají jako **pozitivní** (může se vztahovat k obsahu filmu – myšlenky, poselství, scéně, ale i k jeho formě apod.).
Ke znaménku **minus** naopak uvádějí, co vnímají jako **negativní**.
U vykřičníku je několik možností. Volte ideálně podle poselství filmu. Žáci mohou hovořit o tom, co pro ně bylo ve filmu **nové**, co považují za jeho **nejsilnější** část atp.
Otazník umožňuje klást **otázky**. Odpovědi pak lze poskytnout různými způsoby: společným hledáním, zadáním práce na příští hodinu, přímou odpovědí.
3. Následně postupně sdílejte, co si žáci zapsali k jednotlivým znaménkům. Nechte je diskutovat a vzájemně se doptávat. Nejprve prodiskutujte pozitivní momenty, poté negativní atd.
4. Závěry či komentáře nezapisujte. Věnujte se spíše usměrňování diskuze.

TIPY:

- Není nutné nechat zaznamenávat všechny odpovědi žáky písemně (může to být časově náročné a utlumit energii), stejně tak v případě, že jsou žáci již zvyklí pracovat s touto metodou, **volíme odpověď ústně (netrváme na zapisování)**.
- Nemusíme nutně využít všechna znaménka, **lze pracovat jen s některými nebo jedním znaménkem**.
- Osvědčilo se také pracovat touto metodou **ve skupinách**.
- I.N.S.E.R.T. je vhodné provést také v situaci, kdy máme do hodiny pozvaného hosta. Otázky na něj pak vyplývají přirozeně a odpadá stres, že se nikdo na nic nezeptá. Výpovědi k jednotlivým znaménkům si žáci mohou připravit písemně, ale stejně dobře to dokážou i ústně.

I.N.S.E.R.T.

POSTUP:

1. Ke znaménku plus napište, co na filmu vnímáte jako **pozitivní**.
2. Ke znaménku minus napište, co vnímáte jako **negativní**.
3. Do pole s vykřičníkem napište, který moment filmu na vás **nejsilněji** zapůsobil.
4. Do pole s otazníkem napište **otázky**, které vás k tématu filmu napadají.

+

-

?

!

PĚTILÍSTEK

ANOTACE:

Metodu „pětílístek“ je možné použít kdykoli. Představuje vhodný způsob, jak přimět žáky vyjádřit emoce po filmu méně obvyklým způsobem – formou volného verše. Pro jednodušší tvorbu pětílístku/„básničky“ je možné využít PRACOVNÍ LIST.

DĚLKA:

10–30 min.

TIPY:

- Básničky se dají ve třídě vyvěsit formou „tiché galerie“, mohou být součástí žákova osobního portfolia nebo z nich na konci školního roku může vzniknout sborník.
- Pětílístek se dá použít také před filmem jako evokační metoda ke zvolenému tématu.

POSTUP:

1. Rozdejte žákům PRACOVNÍ LIST a vysvětlete jim zadání.
2. Volbu prvního slova (podstatného jména) můžete nechat na žácích nebo ho zadejte sami. Další slova už doplňují žáci.
3. Přečtení básničky před ostatními je dobrovolné.

Pro pedagogy i žáky bývá překvapivé, že pomocí „pětílístku“ básničku napíše skutečně všichni. Navíc jsou žáci většinou ochotni své dílo sdílet s celou třídou.

PŘÍKLAD:

**SVOBODA
KŘEHKÁ ŽIVOTODÁRNÁ
OSVOBOZUJE DÁVÁ ZAVAZUJE
JE NUTNÉ JI BRÁNIT
VOLNOST**

PĚTILÍSTEK

POSTUP:

1. Napište do řádku **jedno** slovo (podstatné jméno) = název, jméno, označení, např. klíčové slovo vztahující se k filmu

--

2. Napište do řádku **dvě** slova (přídavná jména) = vlastnosti popisovaného podstatného jména / slova v prvním řádku.

--	--

3. Napište do řádku **tři** slova (slovesa) = co dělá, jaké jsou typické projevy popisovaného / podstatného jména – slova v prvním řádku.

--	--	--

4. Napište **čtyři** slova nebo krátkou větu o čtyřech slovech = jaký ke slovu v prvním řádku máte postoj, pocit z něj.

--	--	--	--

5. Napište do řádku **jedno** slovo = synonymum vystihující popisované slovo v prvním řádku.

--

DOPIS/R.A.F.T.

ANOTACE:

Metoda umožňuje žákům prostřednictvím dopisu vyjádřit emoce po zhlédnutí filmu a sdílet své pocity. Aktivita podporuje rozvoj kritického myšlení a nabízí procvičení celé škály vztahů. Žáci píšou o různých tématech, pro rozmanité adresáty, s rozličným záměrem a v různých formách. Aktivita je vhodná po projekci filmu a slouží jako reflexe.

DÉLKA:

20 min.

POMŮCKY:

papíry a psací potřeby pro každého žáka

POSTUP:

1. Žáci si sami zvolí následující detaily dopisu:
 - a/ R. (Role) – **Kdo** přesně bude psát postavě z filmu? Může to být kdokoliv z filmu i mimo něj, případně může žák psát sám za sebe.

R (role)

A (adresát)

F (forma)

T (text)

b/ A. (Adresát) – **Komu** bude žák psát? Nemusí se vždy jednat o hlavního protagonistu.

c/ F. (Forma) – **Jakou** formu si žák zvolí? Dopis, email, výzvu, žádost atp.

d/ T. (Téma) – **Co** chce žák postavě sdělit? Chce přesvědčit, inspirovat nebo třeba kritizovat?

2. Následně si žáci mohou dopisy vzájemně přečíst ve dvojicích nebo v malých skupinách. Některé dopisy lze na závěr přečíst před celou třídou
3. Ptáme se žáků, proč si zvolili právě danou postavu, co je na ní zaujalo.
4. Nikoho do čtení nenutíme. Jde o dobrovolnou aktivitu.

TIPY:

- Dopisy můžeme ve třídě umístit na nástěnku nebo rozmístit po třídě a nechat proběhnout reflexi formou tiché galerie (žáci si čtou dopisy spolužáků).
- Pokud se rozhodneme, že žáci napíšou celý dopis jako slohovou práci, necháme jim na zpracování delší čas.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivita je osvědčeným prostředkem, jak mohou žáci zvládnout své emoce v případě, kdy se jim o nich nechce mluvit nahlas. Nejčastěji to bývá po zhlédnutí dokumentů se silným příběhem, kdy se těžko hovoří většině z nás. Napsat dopis kterémukoli z aktérů příběhu spolehlivě umožní úplně každému napsat byt jednu jedinou větu nebo slovo a vyjádřit tak nahromaděné emoce. Podle mých zkušeností se v každé třídě vždy najde alespoň jeden statečný, který přečte svůj dopis jako první, často se pak přidají další. Někdy pomůže také to, že dopis píšou se žáky i já, a když nikdo nechce začít, přečtu alespoň svou práci. Jindy volím metodu tzv. tiché galerie, kdy všechny práce vystavíme ve třídě (na zdi, na magnetické tabuli, připevněné kolíčky na šňůře, položené na zadních lavicích nebo na zemi) a žáci si je mohou buď během hodiny, nebo později postupně přečíst sami. Vždy také žákům říkám, že pokud chtějí, zůstanou jejich výpovědi anonymní, aby se nebáli případných nepatřičných poznámek spolužáků. Není také na škodu zjistit, zda dopisy nelze skutečným aktérům příběhu opravdu odeslat. Někdy taková možnost opravdu existuje a může se z ní vyvinout i dlouhodobá korespondence, případně zajímavý projekt.

Vlasta Urbanová, Střední škola strojní, stavební a dopravní v Liberci

UKÁZKA REALIZACE:

Dopis napsaný Martinovi z filmu Přízrak Martin žákyní Střední školy strojní, stavební a dopravní v Liberci:

*Drahý Martine,
není to tak dlouho, co jsme se ve škole s mojí třídou dívali na dokument o tobě a tvém osudu. Já osobně si nedokážu představit, že by se mi stalo něco podobného. Člověk asi často nevnímá možná rizika jízdy v opilosti a draze za to pak platí. Ty se nevzdáváš a za to máš můj nekonečný obdiv. Chtěla bych mít kouzelný proutek a vrátit čas zpět, abys své rozhodnutí mohl znovu promyslet. Znáám dívku Katku, které se stalo něco podobného, a pro mě je moc zajímavé si s ní psát přes počítač, chodit za ní na návštěvy a povídat si s jejím otcem, který vypráví, jak Katka žila před nehodou. Je mi líto, že bydlíš daleko ode mě, protože i s tvým osudem bych se ráda seznámila více a poznala tě osobně. Doufám, že se mi to někdy splní. Ať tak či onak tě moc zdravím a moc ti držím palce, aby se tvůj stav nadále jen zlepšoval. Přeju ti hodně štěstí a hlavně odvahu a chuť dál žít.*

Šarlota

P. S. Vždy může být hůř, tak to nevzdávej a bojuj. Jsi opravdu moc silný člověk a můj obdiv se nedá vyjádřit slovy.

Měj se, jak nejlépe to půjde.

KOSTKA

ANOTACE:

Aktivita vede žáky k tomu, aby se na situaci z filmu podívali z různých úhlů pohledu, využívá k tomu vizualizaci kostky.

DĚLKA:

20–30 min.

POMŮCKY:

papír a psací potřeby pro každou skupinu, hrací kostka

POSTUP:

- Ukážeme žákům hrací kostku a zeptáme se jich, co vidí. Odpověď bude pravděpodobně znít: Hrací kostku. Ptáme se dále: Co vidíte teď? Co přesně vidíte? apod. Kostkou otáčíme tak, aby žáci viděli předmět pokaždé z jiné strany, a žáci tak odpovídají: Vidíme dvojku. Vidíme šestku... apod. Vysvětlíme jim, že stejný postup uplatníme při rozboru filmu, který jsme viděli – půjde o analýzu z různých úhlů pohledu.
 - Žáky rozdělíme do skupin.
 - Každá skupina bude představovat jednu osobu z filmu, popřípadě můžeme doplnit postavu „z venku“, např. rodiče, sourozence, souseda, novináře, učitele, úředníka.
 - Nejprve žáci krátce diskutují o přidělené postavě a ujasňují si názory na ni.
- Poté jim zadáme úkoly v jedné z následujících variant:
 - Jednodušší varianta Popište svou postavu – napište vše, co vás napadne. • Jaká byla v minulosti? • Jak se nyní cítí (ve filmu)? • Jaké má problémy? • Co potřebuje? • Odhadněte její vývoj do budoucnosti. • Jak ona vidí problematiku, které se film týká?
 - Obtížnější varianta • Popis – popište očima svého zástupce, co jste ve filmu viděli. • Porovnání – porovnejte situaci ve filmu s nějakou reálnou, kterou znáte. • Asociace – napište vše, co vás napadne v souvislosti s vaší postavou. • Analýza – pokuste se vžít do své postavy a zkuste situaci zhodnotit. • Aplikace – co byste jako daná postava navrhli, aby se situace změnila k lepšímu. • Argumentace – pokuste se zaujmout stanovisko, stanovte si argumenty pro a proti k řešení situace z filmu. Poznámka: Úkolů je vždy šest – stejně jako stran kostky.
 - Na závěr mluvčí každé skupiny shrne a přednese vypracované úkoly.

ZÁVĚR:

Vedle toho, co si žáci zapsali, reflektujeme a diskutujeme i samotný průběh aktivity. Směřujeme žáky k tomu, aby si uvědomili, že na každý problém (každé téma) se lze dívat z různých úhlů pohledu.

TIP:

Žáky můžeme nechat kostku pro názornost fakticky vyrobit. Na začátku aktivity jim na tabuli nakreslíme schéma, podle kterého si papír vystřihnou, nebo jim dáme k dispozici PRACOVNÍ LIST.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem použila k filmu Přízrak Martin. Na tabuli jsem nejprve napsala název filmu, jméno režiséra a klíčová slova: příčina – následek, alkohol, drogy, zdravotní postižení, komunikace a péče o handicapované. Žákům jsem vysvětlila, že po zhlédnutí filmu se rozdělíme do šesti skupin, ve kterých budeme klíčová slova zpracovávat. Po projekci filmu jsme si ukázali hrací kostku a mluvili o tom, že každá stěna má jiné číslo a že velmi záleží na tom, z které strany se na kostku díváme. Vysvětlila jsem žákům, že i my se teď podíváme na film z různých úhlů pohledu. Žáci se rozdělili do skupin a každá si vylosovala jednoho protagonistu, skrze kterého měla příběh posuzovat. Z filmu jsem jim připravila tyto postavy: Martin, jeho rodiče, kamarádi z doby před nehodou, ošetřovatelka, úředník – sociální pracovník a studenti ve škole, kterou Martin navštívil. Doporučila jsem žákům, aby ve skupině diskutovali o tom, co bylo, co je a co bude ve vztahu k vylosované osobě nebo skupině. Na práci jim stačilo 5 minut. Následně mluvčí nahlas seznámili ostatní s postavou a komentářem, který jejich skupina vytvořila. V diskusi dostal prostor i zbytek třídy. Zároveň jsme porovnávali situaci v Norsku a u nás. Celá aktivita působila v podstatě jako řízená diskuze.

Zdeňka Juklová, Masarykova základní škola a Obchodní akademie Tanvald

ANONYMNÍ MYŠLENKY

ANOTACE:

Aktivita umožňuje žákům anonymně vyjádřit své emoce po zhlédnutí filmu metodou volného psaní a seznámit se s pocity spolužáků v další části aktivity.

DÉLKA:

15 min.

POMŮCKY:

lístek papíru a psací potřeby pro každého žáka, krabice

POSTUP:

1. Po projekci filmu rozdáme žákům lístečky a vyzveme je, aby anonymně popsali své bezprostřední dojmy. Využijeme metodu volného psaní: žáci mají omezenou dobu na to, aby popsali větami, slovy či jen heslovitě v bodech své pocity, myšlenky, názory – bez ohledu na pravopis, stylistiku apod. Necháme na vyjádření jen určitý čas (cca 1 minutu). Poté požádáme žáky, aby své lístečky s myšlenkami vhodili do připravené krabice.
2. Následně s krabicí obejdeme žáky, necháme každého vylosovat jeden lísteček a přečíst si myšlenku některého ze spolužáků. Pokud si někdo vylosuje svůj, vrátí jej a vybere jiný.
3. Vybídeme žáky, aby nám přečetli myšlenky, které považují za zajímavé. V tuto chvíli máme možnost podle reakcí žáků rozpoznat, co je ve filmu zaujalo a na co případně směřovat další diskuzi nebo aktivitu.

ZÁVĚR:

Diskutujeme nad obsahem jednotlivých lístečků.

OBECNÁ AKTIVITA REFLEXE ZDROJ:

Kritické myšlení, o. s., (metoda volného psaní)

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem použila po filmu *Přízrak Martin*, který zasáhne city asi každého diváka. Téma alkohol za volantem se navíc týká skoro každého mladého člověka, ať už jako řidiče, nebo jako spolujezdce. Technika volného psaní a čtení cizích myšlenek se mi proto v tomto případě velmi osvědčila. Vyslechli jsme velice osobní pocity, které by jinak než anonymně možná ani nebyly vysloveny. Někteří žáci měli potřebu se ke svému vyjádření „přiznat“, často také zaznívala osobní zkušenost.

Radka Sirotková, SOŠ, Ústí nad Labem, Stará 100

UKÁZKA REALIZACE:

Ukázky „myšlenek“ žáků SOŠ, Ústí nad Labem, Stará 100 po zhlédnutí filmu *Přízrak Martin*:
Přijde mi až neuvěřitelné, jak se obyčejná hloupost změní v takovou katastrofu. Když si vzpomenu, kolikrát jsem také nasedla do auta s opilým kamarádem... Je lepší to vidět než o tom jen slyšet. Silný životní zážitek. Už nikdy nasednu do auta s opilým člověkem. Je mi těch lidí líto. Jako mladí nehledí na následky a doplácí na to celý život. Hloupost devatenáctiletých kluků. Za jeden večer trpí celý život. Měli bychom se zamýšlet nad každým svým krokem a rozhodnutím, abychom toho nelitovali.

NA CO NEZAPOMENU?

ANOTACE:

Žáci si zapíší scény, které na ně nejvíc zapůsobily, a poté je prezentují, a to nejdříve v malých skupinách a následně – pokud chtějí – i před ostatními spolužáky. Aktivitu lze využít u jakéhokoli snímku, který v žácích vyvolá silné emoce.

DÉLKA:

15 min.

POMŮCKY:

papíry a psací potřeby pro každého žáka

POSTUP:

1. Žákům promítneme film nebo jeho část. Následně jim rozdáme list papíru, kam si každý stručně (jednou až dvěma větami) zaznamená scénu, která ho nejvíce zaujala. Apelujeme na žáky, aby zapsali to, co je zaskočilo, co jimi otřásl, co je překvapilo, co vyvolalo pozitivní či negativní emoce.

2. Poté rozdělíme žáky do čtyřčlenných skupin, kde si prodiskutují své záznamy a zdůvodní si navzájem, proč vybrali právě danou scénu. Procházíme mezi skupinami a nasloucháme jejich diskuzi. Nijak ji nekomentujeme. Pouze zjišťujeme, jak se v jednotlivých skupinách diskuze rozvíjí a nad jakými tématy. Vše následně využijeme při společné reflexi.

ZÁVĚR:

Necháme vybrané žáky (dobrovolníky) představit, co si poznamenali. Ptáme se: Jak na vás snímek (příp. ukázka) celkově působil? Čím vás scéna, kterou jste vybrali, nejvíce oslovila? Byly pro vás informace, které jste se dozvěděli, nové? Pokusíme se o celkové shrnutí.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivita byla testována se žáky 8. ročníku v závěru školního roku a velmi dobře posloužila jako reflexe filmu, uvolnění emocí, které žáky při sledování filmu zasáhly. Ve vymezeném čase si mohli žáci prodiskutovat scény, které je zaujaly, a vzájemně si předat dojmy. Doporučuji menší skupiny do čtyř žáků, jasně vymezit čas diskuze a nezapomenout na společnou reflexi a zpětnou vazbu v závěru hodiny. Rozhodně není vhodné nechávat problém otevřený do další hodiny.

Jitka Hudečková, ZŠ Mariánské náměstí, Uherský Brod

HLEDÁNÍ OTÁZEK

ANOTACE:

Aktivita žákům pomůže uvažovat o obsahu zhlédnutého snímku v širších souvislostech a pojmenovat informace, které potřebují k danému tématu doplnit. Zároveň je motivuje k práci v dalších hodinách i k samostudiu. Aktivitu můžeme využít u všech filmů, které žákům promítáme.

DÉLKA:

20 min.

POMŮCKY:

papíry a psací potřeby pro každého žáka, tabule nebo flipchart

POSTUP:

1. Žákům promítáme film nebo jeho vybranou část.
2. Rozdělíme je do čtyř- až pětičlenných skupin. Jejich úkolem bude na základě diskuze připravit alespoň tři otázky vztahující se k filmu, na které by rádi znali odpověď.
3. Následuje prezentace, při níž zástupce každé skupiny v kruhu představí připravené otázky a argumentuje, proč skupina vybrala právě tato témata.
4. Otázky zapisujeme na tabuli. Vznikne tak

zásobník dotazů, díky němuž zjistíme, co z dané látky žáky nejvíce zajímá a na co bychom se měli v dalších hodinách zaměřit. Je možné, že se budou otázky skupin opakovat. Takové otázky spojíme po dohodě se žáky do jedné, tematicky společné.

ZÁVĚR:

V závěru shrneme výběr otázek a krátce diskutujeme o tom, proč si žáci vybrali právě tato témata. Ujistíme je, že odpovědi na jejich otázky budeme hledat v následujících hodinách věnovaných tématu.

POZNÁMKA:

Aktivitu lze použít po projekci jakéhokoli filmu. V další hodině na ni může navazovat diskuze s odborníkem na dané téma. Připravené otázky je možné dát hostu k dispozici předem, případně je mohou žáci při besedě sami pokládat. Pokud není možné pozvat hosta, mohou si žáci vybrat ze „zásobníku“ otázek jednu, kterou zpracují za domácí úkol. Vybraní žáci si následně připraví krátký referát, prezentaci, se kterou seznámí spolužáky. Žákům poskytneme podporu formou výběru vhodné literatury či dalších materiálů. Otázkám, které nebudou zodpovězeny, se věnujeme při společné diskuzi, kdy sami vysvětlíme danou problematiku. Vhodné je poskytnout žákům další materiály k samostudiu. Můžete poskytnout i Informační texty k tématu, které najdete u každé AV lekce.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Z aktivity vzešlo poměrně hodně zajímavých otázek. Doporučuji otázky důsledně zaznamenat tak, aby zůstaly na viditelném místě (např. na nástěnce) až do doby, kdy budou zodpovězeny a náležitě objasněny. Odpovědi můžeme hledat i v delším časovém rozmezí, pokud budou obsáhlejší či různorodé a vyžadují více času. Otázku, která již byla zodpovězena, označíme vždy viditelně značkou. Tak se na žádný dotaz nezapomene, odpovědi se navíc mohou využít v následujících hodinách jako motivační úvod.

Jitka Hudečková, ZŠ Mariánské náměstí, Uherský Brod

A large area of the page is filled with horizontal dotted lines, providing a space for writing or reflection.

FARIDULLÁH MÁ DNES VOLNO

Jens Pedersen, Taj Mohammad Bakhtari / Afghánistán, Dánsko / 2013 / 17 min.

Během války v Afghánistánu přišla rodina jedenáctiletého Farídulláha o svůj dům a byla nucena strávit několik let v utečeneckém táboře. Aby měli z čeho žít, půjčuje si jeho otec peníze od majitele malé cihelny a ty pak splácí každodenní tvrdou dřinou všech členů rodiny. Farídulláhovým snem je chodit do školy. Už pátým rokem jsou ale jeho pracovními nástroji místo tužky a papíru lopata a dřevěné kolečko. I přes šedesát hodin týdně strávených těžkou prací při výrobě cihel a časté výtky věčně nespokojeného šéfa je Farídulláh plný obdivuhodné energie a věří, že si jednou otevře vlastní restauraci.

CÍL LEKCE

1. seznámit se s tématem rodiny v jiných zemích
2. uvědomit si význam vzdělání z hlediska kvality budoucího života
3. mít povědomí o překážkách ve vzdělávání dětí v rozvojových zemích

ON-LINE

Podívejte se na otázky a odpovědi k tématu, zajímavé odkazy a další aktivity na: www.jsns.cz/faridullah-ma-dnes-volno

OBYČEJNÝ DEN

ANOTACE:

Prostřednictvím pracovního listu si žáci porovnají svůj běžný den s běžným Farídulláhovým dnem. Na základě tohoto jednoduchého srovnání si uvědomí rozdílné možnosti, jaké mají oni a jaké mají děti v nejchudších částech světa. Aktivita je motivační, její první část je potřeba zařadit před projekcí filmu.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

- 1. stupeň:** člověk a jeho svět, jazyk a jazyková komunikace
- 2. stupeň:** člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace, člověk a zdraví

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

OSV, VMEGS, VDO

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

DOPORUČENÝ VĚK:

10+

CÍLE:

- Žáci:
- uvědomují si rozdílné možnosti dětí žijících v našich podmínkách a dětí v jiných částech světa;
 - rozvíjejí svoji empatii a své altruistické postoje.

DĚLKA:

40 min. (včetně projekce filmu)

POMŮCKY:

- Pro každého žáka:
- PRACOVNÍ LIST
 - 2 tužky různých barev

POSTUP:

1. Před projekcí filmu si každý žák samostatně vyplní levou část **PRACOVNÍHO LISTU**, kde popíše, jak vypadá jeho běžný den.
2. Všichni společně provedeme krátké shrnutí.
3. Následuje projekce filmu.
4. Po projekci provedeme stručnou reflexi metodou jednoho slova. Metody reflexe a jejich bližší popis najdete v **KAPITOLE 4** a je možné je využít namísto jiných aktivit.
5. Vrátime se k zadání, které žáci dostali před projekcí, a požádáme je, aby své odpovědi zapsali a položky rozdělili na ty, které Farídulláh mohl či může ovlivnit, a na ty, které ovlivnit nemohl. Poté se vrátíme k pracovnímu listu a vyplníme jeho pravou část, tzn. tužkou odlišné barvy žáci popíší, co dělá během dne Farídulláh.
6. Opět provedeme shrnutí. Žáci uvedou rozdíly mezi svým a Farídulláhovým dnem (mohou podtrhovat v textu, psát na zvláštní papír nebo jen ústně sdělit). Můžeme s nimi také diskutovat o tom, co je ve filmu nejvíce překvapilo, co opravdu nečekali apod.
7. V závěru aktivity napíše každý žák Farídulláhovi přání k narozeninám – dbáme na to, aby bylo co nejkonkrétnější, neobsahovalo pouze „vše nejlepší k narozeninám, hodně zdraví“.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Žáky je vhodné v úvodu seznámit se situací v Afghánistánu (využít lze Otázky a odpovědi v informačních textech k filmu), případně zadat za domácí úkol (před aktivitou) zjistit některé faktografické údaje o této zemi.

Michal Bok, ZŠ Lužná u Rakovníka

OBYČEJNÝ DEN

CO DĚLÁM OBVYKLE DOPOLEDNE V BĚŽNÝ DEN?

CO ASI OBVYKLE DĚLÁ
FARÍDULLÁH DOPOLEDNE?

CO DĚLÁM ODPOLEDNE V BĚŽNÝ DEN?

CO ASI DĚLÁ FARÍDULLÁH ODPOLEDNE?

JAK POMÁHÁM RODIČŮM, JAKÉ
DOMA VYKONÁVÁM PRÁCE?JAK POMÁHÁ RODIČŮM FARÍDULLÁH,
JAKOU PRÁCI DĚLÁ?CO SLÝCHÁM OKOLO SEBE
PŘEVÁŽNOU ČÁST DNE?CO OKOLO SEBE SLÝCHÁ FARÍDULLÁH
PŘEVÁŽNOU ČÁST DNE?

KOHO NEBO CO NEJČASTĚJI VIDÍM OKOLO SEBE?

KOHO NEBO CO NEJČASTĚJI VIDÍ
OKOLO SEBE FARÍDULLÁH?

ŠKOLA ZÁKLAD ŽIVOTA

ANOTACE:

Žáci prostřednictvím aktivity kriticky zhodnotí svoje domácí povinnosti a porovnají je s povinnostmi hlavního hrdiny filmu. Zároveň reflektují své možnosti v porovnání se svými vrstevníky z chudých zemí, diskutují o významu vzdělání a zkoumají motivaci a chování hlavních aktérů snímku.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

ZV a GV: člověk a jeho svět (1. stupeň ZŠ), člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace, člověk a zdraví, člověk a svět práce

OV: společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ, jazykové vzdělávání a komunikace, vzdělávání pro zdraví

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

ZV a GV: OSV

OV: OVDS

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

ZV a GV: k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

OV: k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí

DOPORUČENÝ VĚK:

8+

CÍLE:

Žáci:

- dokážou formulovat postřehy z filmu;
- jsou empatičtí k problémům druhých;
- si uvědomují význam vzdělání z hlediska kvality budoucího života;
- umějí kriticky zhodnotit svoje povinnosti v rodině.

DÉLKA:

90 min. (včetně projekce filmu)

POMŮCKY:

PRACOVNÍ LIST pro každého žáka

- psací potřeby a list papíru pro každého žáka

POSTUP:

1. V úvodu hodiny rozdáme žákům **PRACOVNÍ LIST** a vyzveme je, aby do něj zaznamenali, jaké práce a jak dlouho musejí vykonávat v průběhu týdne. Krátce zhodnotí, jestli doma pomáhají hodně, nebo málo.
2. Rozdělíme žáky do 4 skupin. Každá skupina dostane zadání, aby během projekce sledovali chování jednoho z následujících protagonistů: Farídulláha, jeho otce, sester a předáka. Žáci si mohou zapisovat poznámky na list papíru.
3. Následuje **projekce části filmu** (0:01–11:20). V okamžiku, kdy bude předák dávat peníze otci, snímek zastavíme. Požádáme žáky, aby zapsali, jak bude podle nich příběh pokračovat. Poté, co zapíší, **projekci filmu dokončíme**.
4. Po projekci provedeme stručnou reflexi metodou jednoho slova. **Metody reflexe a jejich bližší popis najdete v KAPITOLE 4** a je možné je využít namísto jiných aktivit.
5. Poté se ptáme: Kdo správně odhadl dokončení příběhu? Kdo si myslel něco jiného? Co to bylo?
6. Žáci porovnají své domácí povinnosti s povinnostmi Farídulláha.
7. Vyzveme skupiny, aby zhodnotily, čeho si u sledované osoby všimly, co je zaujalo a proč.

REFLEXE:

Reflexe probíhá formou diskuze. Zaměříme se na pocity žáků po zhlédnutí filmu. Sedneme si se žáky do komunitního kruhu a necháme jednotlivé skupiny prezentovat, co vysledovaly. Poté diskutujeme na téma povinnosti v rodině, vztahy mezi členy rodiny. Ptáme se: Jaké má Farídulláh přání a proč? Splní se mu jeho přání? Za jakých podmínek? Je dobře, že je u nás povinná školní docházka? V čem pomáhá dětem? Musel také někdo z vaší rodiny jako dítě pracovat? Žáky vedeme k tomu, aby si uvědomili význam vzdělání a rodinného zázemí.

ŠKOLA ZÁKLAD ŽIVOTA

MOJE POVINNOSTI

DEN	POVINNOSTI
Pondělí	
Úterý	
Středa	
Čtvrtek	
Pátek	
Sobota	
Neděle	

TAK TO VIDÍM JÁ: PEPA

Dana Slanařová / Česká republika / 2009 / 14 min.

Čtrnáctiletý Pepa žije se svými rodiči v severních Čechách. Už od sedmi let tráví každou volnou chvíli na brigádách a vydělanými penězi přispívá do rodinného rozpočtu svých nezaměstnaných rodičů. Více než hračky ho vždy zajímalo, zda budou mít doma druhý den co jíst a čím topit v kamnech. Mrzí ho, že se na něj lidé v okolí často dívají skrz prsty. Jeho snem je vyučit se, mít vlastní dům a rodinnou pohodu. A kdyby se na něho usmálo štěstí a on vyhrál milion, koupil by rodičům kola a brusle a začali by si užívat spokojený život.

CÍLE LEKCE

1. chápat příčiny, projevy a důsledky sociálního vyloučení
2. uvědomit si vlastní předsudky a stereotypy ve vnímání lidí žijících na okraji společnosti
3. zvýšit si finanční gramotnost (hospodaření s finančními prostředky, zadlužování)

ON-LINE

Podívejte se na otázky a odpovědi k tématu, zajímavé odkazy a další aktivity na: www.jsns.cz/tak-to-vidim-ja-pepa

CO MI CHYBÍ

ANOTACE:

Smyslem aktivity je uvědomit si svou vlastní rodinnou situaci po stránce materiální i nemateriální. Druhá část aktivity vede žáky k empatii, která jim pomůže pochopit situaci člověka žijícího v sociálním vyloučení.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

člověk a společnost,
jazyk a jazyková komunikace

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

OSV, VDO

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

DOPORUČENÝ VĚK:

12+

CÍLE:

- Žáci:
- znají termín sociální vyloučení a umí ho vysvětlit;
 - umí popsat hlavní příčiny, projevy a důsledky tohoto jevu;
 - chápou situaci lidí, kteří se v sociálním vyloučení ocitli.

DĚLKA:

45 min. (včetně projekce)

POMŮCKY:

- papír a psací potřeby pro každého žáka

POSTUP:

1. Žáci pracují samostatně. Nejprve jim položíme otázku: Co byste dělali, kdybyste vyhráli milion korun? Pokud žáci nechtějí komunikovat, necháme je napsat odpovědi anonymně na lístečky, které od nich vybereme, a během projekce filmu si připravíme výsledky za třídu (kolik z nich myslelo jen na sebe, kolik z nich i na rodinu, případně na charitu).
Poznámka: Zásadně nenutíme všechny žáky k tomu, aby své odpovědi prezentovali před ostatními. Mohou pocházet ze sociálně znevýhodněného prostředí, stydět se za to, případně se obávat reakce svých spolužáků.
2. Metodou brainstormingu pak zapisujeme na tabuli, jaké materiální věci mladí lidé jako oni potřebují k tomu, aby se cítili ve skupině svých vrstevníků dobře, aby neměli pocit méněcennosti. Seznam ponecháme na tabuli a vrátíme se k němu po projekci filmu.
3. Následuje projekce filmu.
4. Po projekci provedeme stručnou reflexi metodou jednoho slova. Metody reflexe a jejich bližší popis najdete v KAPITOLE 4 a je možné je využít namísto jiných aktivit.
5. Po projekci se vrátíme k otázkám položeným před filmem, tentokrát však z pohledu Pepy. Porovnáme odpovědi z pohledu žáků a z pohledu Pepy a ze seznamu na tabuli vyškrtáme všechno, co Pepa nemá.

REFLEXE:

Reflexe probíhá formou krátké diskuze, při níž necháme žáky projevit emoce, které v nich film a následné aktivity vyvolaly. Seznámíme žáky s pojmem „sociální vyloučení“ a necháme je sestavit krátkou charakteristiku Pepy, tj. popsat prostředí, v němž žije, ale také jeho osobnost (povahu, vlastnosti). Vše mohou žáci rozdělit do kategorií:

+ pozitivna	- negativa;
? otázky, které mi zní v hlavě	! co mě šokovalo.

(Případně můžeme rozřazení do těchto kategorií udělat se žáky společně a výsledky zapisovat na tabuli.) Na základě Pepova příběhu a toho, co si žáci zapsali, pak uvedeme problematiku sociálního vyloučení do širších souvislostí (viz Informační texty).

Poznámka: Žákům můžeme zadat také vypracování myšlenkové mapy na téma SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ.

ZDROJ:

inspirace na www.hranostaj.cz (upraveno)

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Film i aktivita žáky zaujaly, přestože při projekci měli někteří z nich zpočátku posměšné poznámky na Pepovu adresu, časem je většinou přešly. Od kritického postoje vůči Pepovi přešli ke kritice jeho rodičů. Mnozí ale mlčeli, protože se v podobné situaci nacházejí sami. Překvapilo mě, že někteří ze žáků obdivovali Pepu za to, že se neuchýlil ke krádežím – vyjadřovali se v tom smyslu, že oni by si rozhodně touto cestou k věcem, po kterých by toužili, pomohli. Obdivovali Pepu za jeho skromnost a nechápali, jak může mít své rodiče vůbec rád; byli přesvědčeni, že jakmile bude starší a prohlédne, uteče z domova. Debata pak sklouzla k tomu, jak je možné, že se rodina vůbec do takové situace dostala. Věděla jsem o některých žácích, jejichž rodiče jsou na tom kvůli např. gamblingu otce ještě hůř, ti se ale na toto téma do debaty nezapojovali. Hájili často Pepu v tom, že opravdu není nutné krást, že situaci je možné řešit jinak.

Vlasta Urbanová, Střední škola strojní, stavební a dopravní, Liberec

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

of bananas not satisfying the requirements

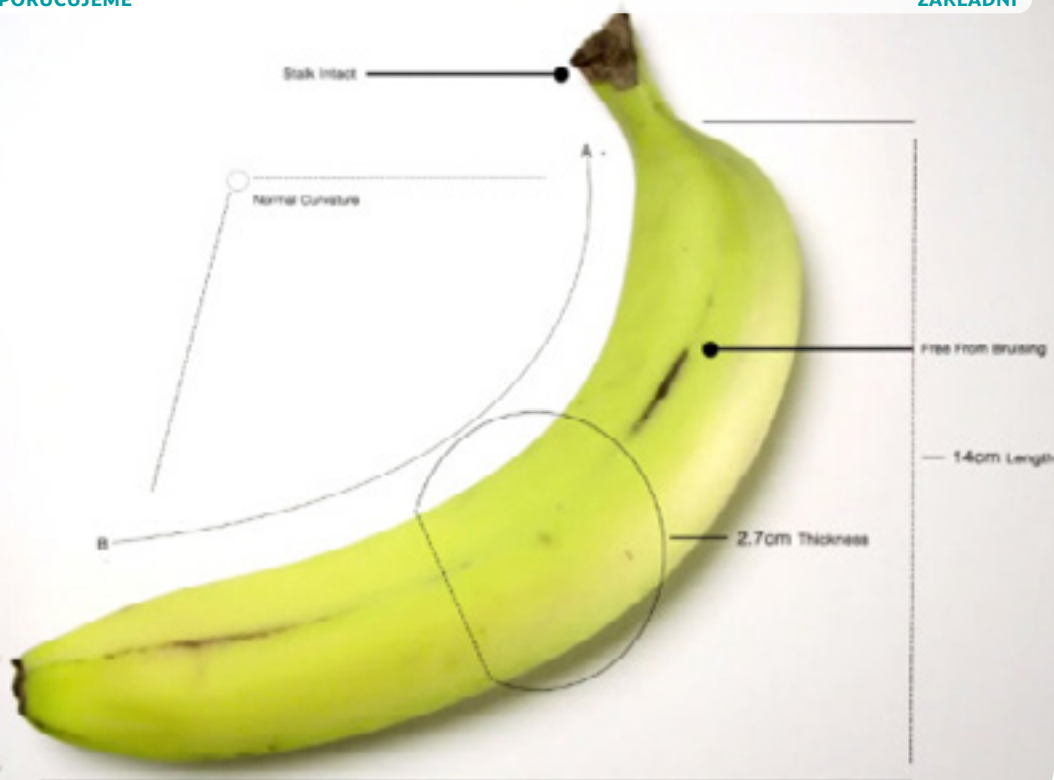
of Class I, or, exceptionally,
for the class

of bananas not satisfying the require-
ments for Class II, or, exceptionally,
for the class

of bananas satisfying neither the require-
ment requirements, with the excep-
tion of any other description

number of bananas not satisfying the string char-
acteristics for the minimum length of 14 cm.

must be satisfied and comply exclusively of

JUST EAT IT

Grant Baldwin / Kanada / 2014 / 33 min.

Jenny a Grant jsou filmaři a milují jídlo. Nelíbí se jim ovšem způsob, jakým s ním lidé na Západě nakládají, a rozhodnou se půlročním projektem ukázat, kam až sahá problém plýtvání potravinami. Celých šest měsíců se noří do kontejnerů a žijí z vyhozených surovin, které ještě ani neprošly datem spotřeby a už skončily na smetišti. Odhaduje se, že až třetina veškeré celosvětové potravinové produkce se vyhodí. Obrovské ztráty energie a zdrojů, plýtvání zemědělskou půdou nebo uvolňování skleníkových plynů ze skládek komentuje v hravém dokumentu řada odborníků, kteří mimo jiné připomínají nesmyslnost „kosmetických“ standardů, jež se aplikují na vzhled průmyslových potravin mířících na pulty supermarketů. K zásadní změně systematického plýtvání by přitom stačilo docela málo – podívat se do ledničky dřív, než půjdu nakupovat, a v obchodě přemýšlet nad tím, co jsem reálně schopen spotřebovat.

CÍLE LEKCE

Žáci:

1. seznámit se s problémem plýtvání v potravinářském průmyslu;
2. poznat způsoby, jakými lze omezit plýtvání potravin v domácnosti;
3. zamyslet se nad udržitelností vlastních každodenních návyků.

ON-LINE:

Podívejte se na otázky a odpovědi k tématu, zajímavé odkazy a další aktivity na:

www.jsns.cz/just-eat-it

JE TO NA NÁS

ANOTACE:

Aktivita vede žáky ke kritickému hodnocení zacházení s potravinami během celého procesu od produkce po spotřebu. Po projekci filmu žáci v kruhu diskutují o možnostech změny svých návyků tak, aby snížili plýtvání potravinami.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

ZV a GV: člověk a příroda, člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace
OV: přírodovědné vzdělávání / biologické a ekologické vzdělávání, společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ, jazykové vzdělávání a komunikace

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

ZV a GV: ENV, OSV
OV: ČZP, OVDS

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

ZV a GV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské
OV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí

DOPORUČENÝ VĚK:

13+

CÍLE:

- Žáci:
- si uvědomují, že plýtvání jídlem znamená plýtvání penězi, vodou, energií, pohonnými látkami, půdou, lidskou prací, životním prostředím aj.;
 - znají způsoby, jakými lze omezit plýtvání potravinami v domácnosti;
 - cítí zodpovědnost vůči životnímu prostředí.

DĚLKA:

45 min. (včetně projekce)

POMŮCKY:

- tabule nebo flipchart
- papír a psací potřeby

POSTUP:

1. Před projekcí se žáků nejprve zeptáme: Jaké jsou podle vás největší globální problémy současnosti? Odpovědi zapisujeme na tabuli.
2. Následuje projekce filmu. Film zastavíme těsně před koncem, v čase 00:28:30 min.
3. Poté otevřeme diskuzi s cílem vymyslet, jaké konkrétní kroky můžeme my sami udělat, abychom omezili plýtvání potravinami v domácnosti. Je možné zvolit i variantu, ve které si žáci kroky předem sepišou na papír. Jednotlivé tipy žáků pak zapisujeme na tabuli nebo na flipchart.
Poznámka: Cílem není poukazovat na to, co všechno žáci a jejich rodiny dělají špatně, ale zaměřit se na možná zlepšení našeho chování.
4. Promítneme závěrečnou pasáž filmu, která obsahuje tipy od autorů snímku. Pokud některé od žáků nezazněly, můžeme doplnit seznam na tabuli.
5. Pomocí metody jednoho slova provedeme se žáky stručnou reflexi emocí vyvolaných filmovou projekcí. Metody reflexe a jejich bližší popis najdete v **KAPITOLE 4** a je možné je využít namísto jiných aktivit.

REFLEXE:

Závěrečná reflexe probíhá formou diskuze. Žáci by si měli uvědomit, že každý z nás nese díl spoluzodpovědnosti za stav životního prostředí a že co je ekologické, může být zároveň ekonomické, tedy výhodné i pro nás samotné. Aktivita nabízí žákům konkrétní kroky, se kterými mohou začít hned po návratu domů – později můžeme zjišťovat, jestli některé skutečně vyzkoušeli. Během následující hodiny lze navázat aktivitou Kam odchází papírky, ve které žáci navrhnou vlastní projekt o využití nechtěných potravin.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Studentky jsem rozdělila do čtveřic a každá čtveřice musela vymyslet a napsat na papír čtyři úsporná opatření. Takto se musely zapojit všechny. Poté každá skupina prezentovala své návrhy ostatním. Pustila jsem zbytek filmu a během projekce jsem podle odevzdaných seznamů napsala návrhy studentek na tabuli. Nejvíc diskutovaly o tom, zda by se odhodlaly vybírat kontejnery, i kdyby věděly, že potraviny jsou v původním obalu a nezávadné. Naprostá většina by se styděla. Z úsporných opatření převládalo zamrazování a zkrmení zbytků domácími zvířaty (polovina studentek bydlí na vesnici).

Jana Beranová, Střední škola zdravotnická a sociální Chrudim

A series of horizontal dotted lines provided for writing notes or reflections on the activity.

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

TI DRUZÍ

Willem Timmers, Ilja Kok / Nizozemsko, Etiopie / 2011 / 25 min.

Na jihu Etiopie žijí lidé kmene Mursi. Jejich ženy jsou známé tím, že si do spodního rtu vkládají zdobené talířky a do ušních boltců obrovské náušnice. Ne všechny jejich ozdoby jsou ale tradiční. Řadu těch nejbizarnějších si totiž vyrábějí až v poslední době a zdobí se jimi jen tehdy, když do jejich vesnice míří turisté toužící po zajímavých fotkách ze své exotické dovolené a ochotní za jejich pořízení dobře zaplatit. Humorný a zároveň mrazivý film ukazuje prostřednictvím konfrontace světů svérázné domorodé ženy a holandské turistky ničivé dopady turistického ruchu na život tradičních komunit.

CÍLE LEKCE

1. uvědomit si vliv rozvinutého světa na příslušníky původních kultur
2. respektovat jiné kultury a tradice
3. chovat se k příslušníkům jiných kultur s respektem a bez předsudků

ON-LINE:

Podívejte se na otázky a odpovědi k tématu, zajímavé odkazy a další aktivity na:

www.jsns.cz/lekce/ti-druzi

KDO JSOU TI DRUZÍ?

ANOTACE:

Aktivita vede žáky k zamyšlení nad hodnotami kultury, v níž žijí, v konfrontaci s kulturou cizí. Žáci si jejím prostřednictvím uvědomí, že nelze vše měřit optikou vlastní kultury a že je třeba odlišný způsob života respektovat.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

jazyk a jazyková komunikace, člověk a společnost, člověk a příroda

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

MKV, OSV, ENV

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

komunikativní, sociální a personální, občanské

DOPORUČENÝ VĚK:

12+

CÍLE:

Žáci:

- respektují jiné kultury;
- umějí odhalit své předsudky ve vnímání druhých a snaží se jich vyvarovat.

DĚLKA:

45 min. (včetně projekce)

POMŮCKY:

- PRACOVNÍ LIST pro každého žáka
- papír a psací potřeby pro každého žáka
- tabule nebo flipchart

POSTUP:

1. Žáci si na papír napíší 5 věcí nebo hodnot, kterých si nejvíce váží. Každý žák si jednu z nich vybere a nadiktuje ji učiteli, který ji napíše na levou část tabule.
2. Poté žákům sdělíme téma hodiny: Přírodní národy a jejich konfrontace se západní civilizací.
3. Žákům promítneme film *Ti druzí*.
4. Pomocí metody jednoho slova provedeme se žáky stručnou reflexi emocí vyvolaných filmovou projekcí. Metody reflexe a jejich bližší popis najdete v **KAPITOLE 4** a je možné je využít namísto jiných aktivit.
5. Rozdáme žákům **PRACOVNÍ LIST**, který si samostatně vyplní.
6. Následuje společná diskuze, kterou směřujeme žáky k uvědomění, že nelze soudit jinou kulturu, máme-li o ní jen povrchní informace.
7. Každý žák dále napíše 5 věcí, kterých si podle něj nejvíce váží Mursiové, a tu, kterou považuje za nejdůležitější, napíše na pravou část tabule.

REFLEXE:

Probíhá v rámci společné diskuze, kdy se ptáme: Lze říci, že je některá hodnota lepší nebo horší? Existují obecně platné hodnoty, na kterých musíme trvat? Přišlo vám chování některých aktérů filmu nevhodné? Proč? Žáci se dále zamyslí nad svými způsoby cestování. Můžeme také zmínit, že jedna z možných teorií, proč Mursiové nosí talířky ve spodním rtu, je, že se chtěli znelíbit lovcům otroků. To dokresluje absurditu celé situace – to, co původně sloužilo k zohyždění, dnes jezdí obdivovat turisté z celého světa.

KDO JSOU TI DRUZÍ?

Vyplňte následující tabulku.

Napište alespoň 5 výhod, které podle vás má život, jaký vedou Mursiové, ve srovnání s tím vaším:

Napište těžkosti, se kterými se podle vás musí Mursiové potýkat:

Jaké výhody oproti Mursiům máme podle vás jako představitelé západní civilizace?

Jaké nevýhody oproti Mursiům máme podle vás jako představitelé západní civilizace?

Snažila se, co to šlo, ale nestačilo to.

CORINNINO TAJEMSTVÍ

Maïke Conway / Německo / 2015 / 30 min.

Usměvavá Corinne je normální německá teenagerka. Leze s kamarády po horách, jezdí na výlety, chodí na večírky a těší se, až nastoupí na univerzitu. Nikdy ovšem nesmí zapomenout na léky, které jsou pro ni životně důležité. Časoběrný dokument citlivě odhaluje tajemství, které o Corinně ví málokdo. Brzy se dozvídáme, proč vyrůstá v adoptivní rodině a jak těžké břemeno musí celý život nosit. I když odmala věděla, že je nemocná, vážnost své diagnózy pochopila, až když se v její škole konal charitativní běh pro africké děti nakažené virem HIV.

CÍLE

1. získávat informace o HIV/AIDS
2. znát pravidla bezpečného chování při ochraně před nákazou virem HIV
3. vcítit se do HIV pozitivního člověka a zbavit se předsudků o něm

ON-LINE:

Podívejte se na otázky a odpovědi k tématu, zajímavé odkazy a další aktivity na:

www.jsns.cz/corinnino-tajemstvi

DOPIS CORINNĚ

ANOTACE:

Aktivita umožňuje žákům vcítit se do Corinny, hlavní postavy filmu, která je HIV pozitivní. Žáci prostřednictvím psaní dopisu a následné diskuze mohou vyjádřit své emoce a dozvědět se více o životě HIV pozitivních lidí.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

ZV a GV: jazyk a jazyková komunikace, člověk a společnost, člověk a zdraví

OV: jazykové vzdělávání a komunikace, společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ, vzdělávání pro zdraví

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

ZV a GV: OSV

OV: OVDS

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

ZV a GV: komunikativní, sociální a personální, občanské

OV: komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí

CÍLE:

Žáci:

- se dokážou vcítit do HIV pozitivního člověka;
- pomocí psaní dopisu formulují svůj názor;
- naslouchají druhým a sdílí s nimi text;
- se zamýšlejí nad svými předsudky o HIV pozitivních lidech.

DĚLKA:

60 min. (včetně projekce filmu)

POMŮCKY:

– papír a psací potřeby

POSTUP:

1. Promítneme spot.
2. Pomocí metody jednoho slova provedeme se žáky stručnou reflexi emocí vyvolaných filmovou projekcí.
Metody reflexe a jejich bližší popis najdete v **KAPITOLE 4** a je možné je využít namísto jiných aktivit.
3. Vybídneme je, ať napíšíou dopis Corinně, HIV pozitivní dívce. Podmínkou není napsat dopis celý, důležité je pokusit se o to a vytvořit alespoň část textu.
4. Žáci si mohou dopisy vzájemně přečíst ve dvojicích nebo v malých skupinách. Některé dopisy žáci mohou na závěr prezentovat před celou třídou. Nikoho do čtení nenutíme, čtou pouze ti žáci, kteří chtějí.

REFLEXE:

Probíhá v závěru aktivity při čtení jednotlivých textů.

Ptáme se žáků: Co vás na Corinně zaujalo a co byste jí ještě chtěli vzkázat? Co dalšího vás o její nemoci zajímá a co o ní už víte? Pracujeme s **INFORMAČNÍMI MATERIÁLY** k této AV lekci.

POZNÁMKA: Pokud se žáci obávají sdílet své názory, může společně s nimi napsat dopis i učitel, který jej pak přečte jako první. Další možností je i metoda tzv. tiché galerie, kdy jsou všechny práce anonymně vystaveny ve třídě a žáci si je mohou buď během hodiny, nebo později postupně přečíst sami.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem vyzkoušela ve druhém a pátém ročníku víceletého gymnázia v rámci občanské výchovy a češtiny. V obou třídách časosběrný dokument žáky velmi zaujal a dobře jim umožnil se vcítit do osudu Corinny. U starších žáků jsme pomocí psaní dopisu zopakovali i učivo stylistiky – osobní dopis a jeho znaky. K prezentaci dopisů jsem zvolila doporučenou metodu tiché galerie. Každý žák poté uvedl, co ho v některém z dopisů zaujalo a proč, což následně umožnilo rozvinutí diskuze. Zvláště u žáků druhého ročníku diskuze vyvolala spoustu otázek týkajících se HIV/AIDS. K jejich zodpovězení jsme využili informační materiály, které jsou k filmu na webu k dispozici. Je třeba si hlídat čas, případně nechat žáky dopsat dopis doma.

Radka Strašilová, Gymnázium Zábřeh

DĚKUJEME ZA DĚŠŤ

Julia Dahr / Keňa, Norsko / 2017/ 42 min.

„Kdybych byl pánem světa a měl moc, vybral bych pár lídrů a nechal je u nás hladovět,“ říká pohnutě keňský farmář Kisilu. Neskrývá zklamání z atmosféry pařížské Klimatické konference, kde se snažil mezinárodním účastníkům vysvětlit, jak ničivě dopadají změny životního prostředí na jeho komunitu. Svůj zápal a energii se tak vrací šířit do své rodné vesnice v Keni, kde s místními pracují na konkrétních opatřeních proti nevyzpytatelným obdobím sucha a záplav. Emotivní dokumentární film vypráví silný příběh z míst, kde globální změny klimatu dávno nejsou pouhým bodem na programu škrobených summitů.

CÍL LEKCE

1. uvědomit si, jaký má změna klimatu dopad na život jednotlivých lidí
2. seznámit se s problémy, kterým musí čelit farmáři v rozvojovém světě
3. uvědomit si, že změnu klimatu je třeba řešit na různých úrovních organizace lidské společnosti

ON-LINE:

Podívejte se na otázky a odpovědi k tématu, zajímavé odkazy a další aktivity na:

www.jsns.cz/dekujeme-za-dest

DÍKY ZA DĚŠŤ

ANOTACE:

Žáci lépe porozumí globálním a lokálním souvislostem klimatického systému. Kriticky zhodnotí informace z filmu a propojí je s jednotlivými dopady změny klimatu, a to nejen v Keni, ale i v českých podmínkách.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

ZV a GV: člověk a společnost, člověk a příroda
OV: společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ, přírodovědné vzdělávání / biologické a ekologické vzdělávání

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

ZV a GV: OSV, VDO (ZŠ), VMEGS, ENV
OV: OVDS, ČŽP

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

ZV a GV: k učení, komunikativní, sociální a personální, občanské
OV: k učení, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí

DOPORUČENÝ VĚK:

12+

CÍLE:

Žáci:

- pochopí důležitost deště a jeho potřebnost pro zemědělství a obyvatele závislé na stálém klimatickém systému;
- nahlédnou na mezinárodní dění v problematice změny klimatu;
- si uvědomí, že změnu mohou přinést i malé občansky angažované akce ve vlastním okolí.

DĚLKA:

90 min. (včetně projekce)

POMŮCKY:

- PRACOVNÍ LIST do dvojice
- tabule/flipchart
- psací potřeby

POSTUP:

1. Na úvod hodiny se žáků ptáme: Co si vybavíte, když se řekne slovo deště? Všechny návrhy zapisujeme na tabuli.
2. Následuje projekce filmu.
3. Po filmu provedeme reflexi metodou „jednoho slova“. Vyzveme žáky, aby postupně uváděli jedno slovo, které nejlépe ilustruje jejich pocit, dojem nebo náladu z filmu. Jednotlivá slova zapisujeme na tabuli, nekomentujeme je. Metody reflexe a jejich bližší popis najdete v **KAPITOLE 4** a je možné je využít namísto jiných aktivit.
4. Vrátime se k úvodnímu brainstormingu na téma deště. Vyzveme žáky, zda by nyní po zhlédnutí filmu něco doplnili. Nové postřehy píšeme na tabuli jinou barvou.
5. Následně rozdáme **PRACOVNÍ LIST** každé dvojici žáků a vyzveme je, ať vyplní jednotlivé body: zlomové momenty ve filmu, momenty, které je nejvíce překvapily, otázky, které je k filmu napadají. **PRACOVNÍ LIST** mohou vyplnit i v on-line formě.

REFLEXE:

Reflexe probíhá ve sdílení jednotlivých odpovědí. Pokud žáci v odpovědích klimatické změny přímo sami nezmíní, navedeme je a ptáme se: Proč je pro Kisilua deště tak důležitý? Jaké ohrožení zároveň představuje? Proč má Kisilu obavy o klima nejen v Keni? Proč odjíždí z Paříže zklamaný? Jakým způsobem Kisilu ovlivňuje své okolí? Přejdeme postupně do českého prostředí. Ptáme se: Jsou patrné podobné změny také v České republice? Znáte podobně inspirující osobnost jako Kisilu u nás / v Evropě? Jaké znáte dopady změn klimatu v České republice? Poznámka: Doporučujeme využít informační texty **Otázky a odpovědi**, které naleznete mezi výukovými materiály.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem prováděl v deváté třídě on-line (v rámci koronavirové izolace) v předmětu globální výchova. Lekce ukázala žákům téma klimatických změn z nového úhlu pohledu. Aktivně se zapojili do evokační aktivity, co je napadá k tématu deště. Film žáky zaujal, po projekci zmiňovali slova jako zemědělství, strach, změna, farmář, ohromení (oddanost Kisilua). Poté jsme se vrátili k počátečnímu brainstormingu na téma deště. Bylo vidět, že film sledovali pozorně. Doplnovali slova jako živel, přívalový dešť, katastrofa, nadbytek. Nakonec dostali za úkol samostatně vyplnit pracovní list. V rámci reflexe identifikovali jako dopady změny klimatu v České republice méně srážek, žádný sníh, větší teplo a sucho, zvyšující se teplotou, více přívalových dešťů, povodně. Z reakcí a odpovědí usuzuji, že film děti zaujal, stejně tak podmínky, v nichž Kisilu a jeho rodina žije. Několik žáků obdivovalo občanské nasazení Kisilua a jeho oddanost tématu klimatických změn. Myslím, že film má značný potenciál oslovit žáky a vést je k přemýšlení o tématech, které nese: občanská angažovanost, klimatické změny, význam mezinárodních dohod.

Bohuslav Sedláček, ZŠ Vsetín, Rokytnice 436

DÍKY ZA DĚŠŤ

Odpovězte ve dvojici na jednotlivé otázky k filmu Děkujeme za déšť:

1. Zapište momenty ve filmu, které považujete za ZLOMOVÉ

2. Zapište momenty ve filmu, které vás nejvíce PŘEKVAPILY / BYLY PRO VÁS NOVÉ.

3. Jaké OTÁZKY vás k filmu napadají?

Farmáři si stěžují,
že i jejich rýže je kontaminovaná.

ZEMŘÍT PRO DESIGN

Sue Williams / Spojené státy / 2016 / 59 min.

Současná společnost je stále více závislá na elektronice. Ročně se prodají miliony nových modelů smartphonů, tabletů a notebooků, přitom jejich výroba je silně toxická. Dělníci jsou kvůli agresivní chemii neustále ohroženi, umírají na nové druhy rakoviny a často se jim rodí postižené děti. Výrobci se ale snaží tyto informace zatajit, maří soudní procesy a místo hledání řešení vymýšlejí praktiky, jak přimět zákazníky kupovat další a další výrobky. To způsobuje velký nárůst elektronického odpadu, který nelze bezpečně zlikvidovat. Investigativní snímek rozkrývá problém globálních rozměrů, který může mít fatální následky jak pro životní prostředí, tak zdraví nás všech. Výroba elektronických zařízení značně přispívá ke znečištění životního prostředí (zejména v rozvojových zemích).

CÍLE LEKCE

1. uvědomit si, jak výroba a likvidace elektroniky ovlivňuje životní prostředí a zdraví lidí
2. poznat pracovní podmínky, v jakých elektronika vzniká a zaniká
3. přemýšlet o možnostech vlastního šetrnějšího způsobu života

ON-LINE:

Podívejte se na otázky a odpovědi k tématu, zajímavé odkazy a další aktivity na:

www.jsns.cz/zemrit-pro-design

ŽIVOT MOBILNÍHO TELEFONU

ANOTACE:

Aktivita žákům pomůže utřídit informace o „životním“ cyklu mobilního telefonu, získané z filmu. Do tabulky na pracovním listě si žáci zaznamenají, v jakých zemích (rozvojových či vyspělých) dochází k jednotlivým etapám výroby, užívání a likvidace běžného mobilu.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

GV: člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace, člověk a příroda

OV: společenskovední vzdělávání (občanský vzdělávací základ), jazykové vzdělávání a komunikace, přírodovědné vzdělávání

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

GV: OSV, VMEGS, ENV

OV: OVDS, ČŽP

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

GV: k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

OV: k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí

DOPORUČENÝ VĚK:

16+

CÍLE:

Žáci:

- si uvědomují propojenost globální ekonomiky;
- znají některé problémy rozvojových zemí a jejich zájem o světové dění se zvýší.

DĚLKA:

25 min.

POMŮCKY:

PRACOVNÍ LIST pro každého žáka
psací potřeby pro každého žáka

POSTUP:

1. Pustíme film.
2. Po projekci provedeme stručnou reflexi metodou jednoho slova. Metody reflexe a jejich bližší popis najdete v **KAPITOLE 4** a je možné je využít namísto jiných aktivit.
3. Na základě informací získaných z filmu vyplní žáci samostatně tabulku v **PRACOVNÍM LISTĚ** a zapíší si krátké postřehy na téma dopady životního cyklu mobilního telefonu.
4. Poté si ve dvojicích **PRACOVNÍ LISTY** porovnají.
5. Následuje společná diskuze, která vychází z odpovědí žáků v pracovním listě. Snažíme se dovést žáky k pochopení, že v globalizovaném světě nelze tvrdit, že to, co se děje na druhé straně planety, se nás netýká – spotřeba každého z nás je spjata s výrobou, tzn. s podmínkami, ve kterých dané výrobky vznikly. Každý z nás může udělat něco pro zlepšení těchto podmínek, třeba i tím, že se budeme více zajímat o to, co kupujeme a odkud dané zboží pochází.

REFLEXE:

Probíhá při společné diskuzi, která vychází z odpovědí žáků v pracovním listě. Snažíme se dovést žáky k pochopení, že v globalizovaném světě nelze tvrdit, že to, co se děje na druhé straně planety, se nás netýká – spotřeba každého z nás je spjata s výrobou, tzn. s podmínkami, ve kterých dané výrobky vznikly. Každý z nás může udělat něco pro zlepšení těchto podmínek, třeba i tím, že se budeme více zajímat o to, co kupujeme a odkud dané zboží pochází.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Film může vyvolat silné reakce a je třeba s nimi při diskuzi počítat. Jako domácí úkol mohou žáci napsat krátkou úvahu na dané téma a k této problematice se můžeme vrátit v další hodině.

Kristýna Nenčevová, Střední technická škola, Mohelnice

Studenti byli šokováni tím, jak celý svět v podstatě podporuje tento byznys, jak se tomu přihlíží a že nikdo nic neudělá pro to, aby se to změnilo. Sami uvažovali nad tím, že koupí každého nového telefonu vlastně podporují to, že firmy vyrábějící telefony a další techniku pak tuto surovinu, získávanou za strašlivých podmínek, potřebují a shánějí.

Eva Povová, VOŠ ekonomická, sociální a zdravotnická, OA, SPdŠ a SZdŠ v Mostě

ŽIVOT MOBILNÍHO TELEFONU

Označte v tabulce, kde dochází k jednotlivým stadiím životního cyklu mobilního telefonu – ve **VYSPĚLÝCH ZEMÍCH**, v **ROZVOJOVÝCH ZEMÍCH** nebo po **CELÉM SVĚTĚ** (tedy jak ve vyspělých, tak v rozvojových zemích):

	VYSPĚLÉ ZEMĚ	ROZVOJOVÉ ZEMĚ	CELÝ SVĚT
Těžba surovin			
Výroba			
Prodej a zisky			
Recyklace			
Uložení odpadu			

ZAMYSLETE SE NAD DOPADY (NEGATIVNÍMI I POZITIVNÍMI) TOHOTO KOLOBĚHU NA:

a) vyspělé země

b) rozvojové země

c) celou planetu

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

NAROZENINY

Save the children / Velká Británie / 2013 / 1 min.

Série kratičkých záběrů ukazuje, jak dramaticky se změnil za poslední rok život syrské dívky. Od šťastných chvil z oslavy jejích devátých narozenin a bezstarostných momentů z každodenního života přes varovné zprávy v médiích a ustarané obličeje dospělých až po vyděšený úprk ze školy, z ulice, z města a smutnou oslavu dalších narozenin kdesi v polní nemocnici. Podle organizace Save the Children (Zachraňte děti) potřebuje okamžitou pomoc přes pět milionů syřských dětí, zasažených válkou.

CÍLE LEKCE

1. uvědomit si, že je důležité nebýt slepý k utrpení druhých
2. uvědomit si možnost pomíjivosti každodenních jistot a blízkost válečných konfliktů
3. vidět souvislost mezi svým životem a životy lidí žijících v zemi postižené válečným konfliktem

ON-LINE:

Podívejte se na otázky a odpovědi k tématu, zajímavé odkazy a další aktivity na:

www.jsns.cz/lekce/narozneniny

MOJE NAROZENINY

ANOTACE:

Aktivita vede žáky k zamyšlení nad žebříčkem hodnot. Prostřednictvím spotu a diskuze žáci konfrontují své hodnoty s hodnotami dětí, které žijí v oblastech zasažených konfliktem, a uvědomují si, že válka není pouze pojem z minulosti.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

ZV a GV: člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace OV: společenskovední vzdělávání (občanský vzdělávací základ)

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

ZV a GV: OSV, VMEGS, MKV OV: OVDS

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

ZV a GV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské OV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí

DOPORUČENÝ VĚK:

14+

CÍLE:

Žáci:
– uvědomí si možnost pomíjivosti každodenních jistot a blízkost válečných konfliktů;
– rozvíjejí schopnost empatie.

DĚLKA:

45 min. (včetně projekce)

POMŮCKY:

– PRACOVNÍ LIST pro každého žáka
– velký list papíru a psací potřeby do skupiny
– výtvarné potřeby

POSTUP:

- Požádáme žáky, aby popsali do **PRACOVNÍHO LISTU**, jak prožili své zatím poslední narozeniny – celý den oslavy od probuzení po usnutí.
- Rozdělíme žáky do 5 až 6 skupin a požádáme je, aby na společný list papíru vypsali, co se jim na slavnostním dni u každého ze členů skupiny nejvíce líbí. Po skončení skupinové práce zástupci skupin dle pokynů učitele sepíší nejlepší body na tabuli či flipchart.
- Vyzveme žáky, aby se opět individuálně vrátili k pracovnímu listu a zamysleli se nad uplynulým rokem (co se jim podařilo, případně co se jim nejvíce líbilo) a nad svými plány do příštího roku (co by chtěli zachovat, v čem pokračovat, co začít či zažít nového). Vše zapisují do pracovního listu.
- Rozdělíme žáky do dvojic a požádáme je, aby si navzájem sdělili své plány na příští rok a následně diskutovali nad tím, co by jim mohlo ve splnění jejich plánů zabránit (osobní i obecnější důvody...). Překážky zapisují do pracovního listu.
- Následuje projekce spotu a jeho reflexe. Po projekci provedeme stručnou reflexi metodou jednoho slova. Metody reflexe a jejich bližší popis najdete v **KAPITOLE 4** a je možné je využít namísto jiných aktivit. Vzhledem k emoční náročnosti filmu dáme žákům možnost rozvést následně svoje postřehy a dojmy. Je možné zvolit i další metodu reflexe.
- Na tabuli či flipchart zapíšeme závěrečné poselství spotu: To, že se něco neděje tady, neznamená, že se to neděje vůbec. Vedeme se žáky diskuzi o tom, co věta sděluje a jak ji chápou v souvislostech se svým předchozím zamyšlením.
- V závěrečné diskuzi vedeme žáky k uvědomění, že řada jejich vrstevníků žije ve zcela odlišných podmínkách, a k zamyšlení nad životními jistotami. Diskutujeme o tom, jak daleko či blízko žijí děti v každodenním strachu a ohrožení.

REFLEXE:

Reflexe probíhá formou závěrečné diskuze, v rámci které vedeme žáky k tomu, aby si uvědomili, že řada jejich vrstevníků žije ve zcela odlišných podmínkách, a aby se zamysleli nad životními jistotami. Diskutujeme o tom, jak daleko či blízko žijí děti v každodenním strachu a ohrožení.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem vyzkoušela se žáky druhého ročníku střední školy v hodině dějepisu. Výuka navazovala na právě probírané učivo – II. světová válka. Učivo jsem vhodně aktualizovala a propojila se současným děním. Průběh jednotlivých částí vyučovací hodiny byl velmi kontrastní. V první části si žáci pobaveně vyměňovali zážitky z narozenin a sdělovali si plány na příští rok. Po promítnutí spotu zvažovali a zamysleli se nad jeho závěrečným poselstvím. Následně se diskuze ubírala směrem k otázkám, které studenty zajímaly. I když o situaci na Ukrajině nebo o dění okolo Islámského státu slyší téměř denně z médií, cítili potřebu si některá fakta ujasnit a následně o nich diskutovat. Při dalším použití aktivity bych na závěrečnou diskuzi nechala větší prostor. Studenti byli příliš časově omezeni, přesto přišli se závěrem, že bychom se měli z dějin poučit: *Historia magistra vitae*.

Magda Kanalášová, PrimMat – Soukromá střední škola podnikatelská, s.r.o., Frýdek-Místek

MÉ NAROZENINY

MÉ _____ NAROZENINY

MŮJ MINULÝ ROK OD _____ DO _____

MÉ PLÁNY NA DALŠÍ ROK

CO BY MI V NICH MOHLO ZABRÁNIT

NA KOLE ZA SVOBODOU

Alistair Oldham / Velká Británie / 2009 / 18 min.

V anglickém Bristolu evidují na čtyři stovky žadatelů o azyl. Pětatřicet liber týdně, které dostávají od britské vlády, stačí každému z nich nanejvýš na levné jídlo. Na drahou městskou dopravu mohou zapomenout, a tak chodí po městě pěšky. Od prosince 2008 to už ale pro mnoho z nich neplatí – díky partě místních nadšenců, kteří odstartovali jedinečný projekt. Sbírají po městě stará a odložená kola a s pomocí zájemců z řad uprchlíků je dávají dohromady. Lidem, kteří kvůli svému statusu nemohou být oficiálně zaměstnáni, nabízejí kromě možnosti smysluplného „zabití“ jejich volného času při opravě kol ještě něco navíc: vlastní bicykl.

CÍLE LEKCE

1. Uvědomit si, že chceme-li něco změnit, je dobré začít u sebe.
2. Ukázat, že změnu mohou přinést i malé akce v okolí.
3. Hledat způsoby realizace pomoci, kterou chtějí poskytnout.
4. Uvědomit si své postoje k problematice emigrace.

ON-LINE:

Podívejte se na otázky a odpovědi k tématu, zajímavé odkazy a další aktivity na:

www.jsns.cz/lekce/na-kole-za-svobodou

JSEM TU NOVÝ

ANOTACE:

Aktivita nenásilnou formou otevírá problematiku uprchlictví. Jejím prostřednictvím se žáci zamyslí nad důvody, které mohou vést lidi k opuštění jejich domovů. Žáci se pokusí vcítit do emocí lidí, kteří byli nuceni odejít ze své rodné země. Píší krátkou báseň – pětilístek na téma svoboda.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

ZV a GV: člověk a jeho svět (1. st. ZŠ), člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace
OV: společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ, jazykové vzdělávání a komunikace

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

ZV a GV: OSV, VDO (ZŠ), VMEGS, MKV
OV: OVDS

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

ZV a GV: k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské
OV: k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí

DOPORUČENÝ VĚK:

8+

CÍLE:

- Žáci:
- si uvědomují hodnoty, které jsou spojeny s pojmem domov;
 - se zamyslí nad důvody, proč lidé opouštějí své domovy;
 - se vcítí do pocitů uprchlíka a vyjádří je.

DĚLKA:

45 min. (včetně projekce)

POSTUP:

1. Aktivitu zahájíme brainstormingem na téma domov. Odpovědi zapisujeme na tabuli.
2. Rozdělíme žáky do dvojic a požádáme je, aby sepsali co nejvíce důvodů, které by je vedly k opuštění domova (v tomto případě myšleno republiky).
3. Poté vyzveme některé z dvojic, aby vyjmenovaly své důvody. Ostatní mohou jejich nápady doplnit.
4. Následuje projekce filmu.
5. Po projekci dáme žákům možnost vyjádřit své dojmy prostřednictvím aktivity Jedno slovo – každý žák popíše své dojmy jedním slovem, což umožní učiteli sestavit mozaiku pocitů, které film ve třídě vyvolal. Metody reflexe a jejich bližší popis najdete v **KAPITOLE 4** a je možné je využít namísto jiných aktivit.
6. Vrátime se k evokaci před filmem. Ptáme se žáků, z jakého důvodu museli protagonisté filmu opustit své domovy. Zamyslete se, co pro ně znamená domov? Jak se v nové zemi cítí?
7. Rozdáme žákům **PRACOVNÍ LIST** a vyzveme je, aby vyplnili aktivitu PĚTILÍSTEK na téma svoboda.

REFLEXE:

Reflexe probíhá formou skupinového rozhovoru, který by měl vést žáky k zamyšlení nad problematikou uprchlictví a k většímu pochopení lidí, kteří se ocitli v pozici uprchlíka. Ptáme se: Jak bychom mohli lidem, kteří opouštějí své domovy, pomoci my? Znáte nějaké organizace, které se věnují pomoci uprchlíkům?

PĚTILÍSTEK

Vyplňte pracovní list podle zadání:

1. Napište do řádku **jedno** slovo (podstatné jméno) = název, jméno, označení, např. klíčové slovo vztahující se k filmu

--

2. Napište do řádku **dvě** slova (přídavná jména) = vlastnosti popisovaného podstatného jména / slova v prvním řádku.

--	--

3. Napište do řádku **tři** slova (slovesa) = co dělá, jaké jsou typické projevy popisovaného / podstatného jména – slova v prvním řádku.

--	--	--

4. Napište **čtyři** slova nebo krátkou větu o čtyřech slovech = jaký ke slovu v prvním řádku máte postoj, pocit z něj.

--	--	--	--

5. Napište do řádku **jedno** slovo = synonymum vystihující popisované slovo v prvním řádku.

--

JAK MOTÝL

Ewa Pieta / Polsko / 2004 / 29 min.

Přemek se narodil s těžkým tělesným handicapem. Až po mnoha letech strávených v ústavu odhalila terapeutka signály, které k ní vysílal. Naučila ho speciální obrázkový jazyk, díky němuž začal postižený chlapec v šestnácti letech poprvé komunikovat se svým okolím.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Velmi zajímavý film – ideální pro téma tolerance, sociální vyloučenost, komunikace.

Hodinu jsme začali navozením tématu tolerance – studenti říkali, co si pod tím pojmem představují. Poté se rozdělili do skupinek po 2–3 studentech, dostali balíček kartiček a měli za úkol je seřadit tak, aby se společně shodli.

Zajímavé bylo, že na prvních dvou místech se ve všech skupinách objevily stejné hodnoty – nejhorší je, když je člověk slepý, němý. Kartičky zůstaly na svých místech a studenti se podívali na film, který sledovali téměř „bez dechu“.

Po filmu si měli studenti znovu prohlédnout své pořadí kartiček, případně ho pozměnit – to také udělali, na první místo dali, že nejhorší je, když je člověk němý. Zároveň ze zadních pozic posunuli dopředu hodnotu – nejhorší je, když mi nikdo nerozumí.

Petra Karfíková se žáky 1. ročníku, SOŠ Louny

ON-LINE:

Podívejte se na otázky a odpovědi k tématu, zajímavé odkazy a další aktivity na:

www.jsns.cz/lekce/jak-motyl

JAK JSEM VYHRÁL

Jonas Odell / Švédsko / 2016 / 14 min.

Cestu od hráčské vášně až k těžké závislosti vypráví tento skvostný animovaný dokument. Tři příběhy vyprávěné ústy hrdinů ze světa videoher mají jedno společné: izolaci, do které hraní své oběti dostalo. Posedlost, která jim postupně zabírala 20 až 30 hodin týdně, je vyřadila z běžného života – ztratili zájem o školu, práci i vlastní rodinu. Jak se zpětně dívají na cestu do „nejvyššího levelu“, ve kterém se jim podařilo s virtuálním světem skoncovat?

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Film jsme si pouštěli s polovinou osmé třídy. Žáky téma velmi zajímalo, nicméně jejich první dotaz byl, zda jim budu vykládat, jak jsou hry na počítači špatné a že je nemají hrát. Ujistila jsem je, že i jejich otázka je cílem a odpoví si na ni na konci aktivity sami. Při práci ve skupinkách žáci živě diskutovali především nad pozitivními vlivy hraní her. Na konci žáci navrhovali, co dělat, aby se nestali závislími. Někteří zmiňovali, že se s on-line hráči domluvili a chodí ven, jiní doma nemají internet, protože rodiče viděli, jak hrají stále víc, někteří žáci mají nastavený časový limit na hraní. Také navrhovali hrát místo na počítači deskové hry. Závěrem diskuze bylo, že nic není černobílé a je dobré znát úskalí hraní her na počítači i mobilu.

Kateřina Sedláčková, Základní škola Waldorfská Pardubice, Pardubice

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:

www.jsns.cz/jak-jsem-vyhral

NEDOVOLTE, ABY SE TO STALO

María Trénor / Španělsko / 2020 / 20 min.

Domácí násilí zůstává mnohdy skryto za dveřmi našich bytů. Co se za nimi děje, netuší ani nejbližší okolí. Tři silné ženy se ale rozhodly prolomit bariéru a veřejně promluvit o svých zkušenostech. Animo vaný dokument zobrazuje tři reálné příběhy ze tří různých kontinentů. Domácí násilí se totiž netýká jen určitého světadílu nebo společenské vrstvy, ale může se dotknout kohokoliv z nás. Film citlivě zachycuje upřímné zpovědi protagonistek, které se rozhodly promluvit a motivovat tak ostatní ženy, aby netolerovaly domácí násilí.

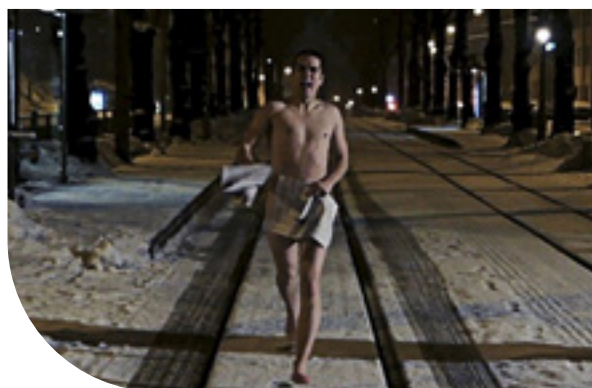
ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsme zkusili v druhém ročníku. Po krátkém seznámení s tématem hodiny jsme vytvořili skupinky po čtyřech (z praktických důvodů), které asi 5 minut vyplňovaly pracovní list. Při vyhodnocení PL bylo pro studenty důležité odlišit „běžný“ konflikt od domácího násilí. Důležité bylo zdůraznit, že DN není vůbec omezeno na sociálně slabé vrstvy, ale týká se mnohdy i „vyšších“ vrstev. Film studenty určitě velmi oslovil, sledovali ho tiše a pozorně. Reflexe jedním slovem potom dokázala uvolnit napětí, ventilovat emoce a rozproudit debatu. Postupovali jsme pomocí metody I.N.S.E.R.T. Velice překvapivé pro ně bylo, jak rozšířené domácí násilí je, a také jak obtížné je ho někdy rozpoznat (oběti to skrývají). Věřím, že film naprosto splnil tu roli, že si studenti dokázali představit složitost toho fenoménu. Sdíleli jsme snad všechna důležitá témata, dokázali vyjádřit emoce, padly i osobní zkušenosti s DN (nikoli ve vlastní rodině, ale u známých) – časově vše vyšlo tak akorát. Výborná aktivita!

” Jiří Kleker, Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb, Litoměřice

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde: www.jsns.cz/nedovolte-aby-se-to-stalo

MÝ VĚCI

Petri Luukkainen / Finsko / 2013 / 52 min.

Hlavní hrdina filmu Petri opouští svůj prázdný byt a běží zasněženými Helsinkami uprostřed noci do skladiště, kam si uložil všechny své osobní věci. Může si však vzít pouze jediný předmět a tak to bude po dobu celého jednoho roku – jeden den, jedna věc a zákaz nákupu čehokoli nového. K tomuto osobnímu experimentu se Petri rozhodl, když zjistil, že hromadění věcí ho nečiní šťastným.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Studenti byli filmem překvapeni. Už během promítání první části se ptali, proč takový experiment? Jaký to mělo účel? Proč Petri nepoužíval věci, které měl? Na začátku druhého promítání studenti vyjadřovali radost, že mohou zhlédnout druhou část. Jedna studentka říkala, že každý večer na film myslela a nemohla usnout, jak přemýšlela o jeho smyslu a jaké věci by si vzala.

Pro mě osobně bylo zajímavé, jak různé skupiny diváků reagují různě. Mý věci promítala Vlasta Urbanová na předvánočním semináři a skupina pedagožek se poté zabrala do diskuze, jak domácnosti přetékají věcmi a jak udržet domov útulný a nepřecpaný. Studenti testovací skupiny „experiment“ viděli jako znepokojující vybočení z obvyklého pořádku a cítili sílu vztahu s babičkou a přáteli. Film jsem pouštěla ještě v další skupině, která po zhlédnutí nadhodila ekologické téma, budoucnost planety a šetrný životní styl.

To je podle mého názoru z pohledu pedagoga síla tohoto filmu – dotkne se osobně nejrůznějších studentů a vyvolává mnoho otázek, aniž by byl příliš smutný, drastický či kontroverzní.

” Ida Vohryzková se žáky 3. ročníku, Střední zdravotnické školy v Ústí nad Labem

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde: www.jsns.cz/lekce/my-veci

NAVZDORY STRACHU

Jason Cohen / Spojené státy / 2013 / 23 min.

Matthewa Bogera vyhodili ve třinácti letech kvůli jeho sexuální orientaci z domova. Následující roky žil na ulicích Hollywoodu, kde byl také v postranní uličce brutálně zbit skupinou neonacistických skinheadů. Matthew útok přežil a šťastně se ze života na ulici dostal. O dvacet pět let později se náhodou seznámil s bývalým skinheadem Timem Zaalem. Oba muži si brzy uvědomili, že se již setkali předtím.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Film jsem pouštěla už podruhé a v obou případech studenti nevěřili, že je to autentický dokument. Myslím, že se to dá využít k diskuzi o možném dobrém konci i o složitých situacích, případně rozdílnosti americké a české či evropské kultury, pojetí svobody slova, tolerance, fungování rodiny. Rozpoutala se diskuze na téma odpuštění. Studenti mluvili o tom, že některé věci se odpustit nedají a že Matthew neměl matce odpustit. Mluvili o tom, že sami mají zážitky, které neodpustí. Pokusila jsem se mluvit o tom, že odpuštění je dobré hlavně pro ně, protože zášť trápí hlavně je. Mluvili jsme o způsobech vyrovnání s ublížením či křivdou. Je dobré zapomenout? Pomstít se? Debatu jsme neuzavřeli jasným řešením, ale věřím, že jsme nadhodili možné cesty a studenti měli možnost vyjádřit svůj názor.

”” **Ida Vohryzková se žáky 3. ročníku, Střední zdravotnické školy v Ústí nad Labem**

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde: www.jsns.cz/lekce/navzdory-strachu

NA SEVER OD SLUNCE

Jørn Nyseth Ranum, Inge Wegge / Norsko / 2012 / 46 min.

Prožít zimu na pláži za polárním kruhem a trávit čas surfváním v ledovém oceánu se rozhodli dva nadšení filmaři z Norska. A nebyla to jen touha po dobrodružství, ale i snaha udělat něco pro přírodu. Jørn a Inge se vybavili prošlými potravinami, na opuštěné pláži vybudovali chatrč ze dřeva a naplavených předmětů, které použili jako izolaci. Dvojice kamarádů se stala na několik měsíců zcela samostatnou a téměř nezávislou na civilizovaném světě. Dokument ukazuje způsob alternativního, ekologicky pojatého životního stylu, realizovaného v souladu s životní filozofií.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem realizovala se žáky 3. ročníku gymnázia. Již samotný úvodní citát velice dobře zafungoval. Výraznou výhodou filmu je jeho převažující pozitivní ladění. Za velký klad považuji i možnost ztotožnit se s hlavními protagonisty filmu. Hlavní hrdinové zažívají dobrodružství, které by chtěli zažít mnozí žáci, a zároveň se stávají pozitivními příklady. Dávají možnost žít život jinak, užít si adrenalinové zážitky a přitom působit dobrým příkladem na své vrstevníky. Film žáky rozhodně získal na svoji stranu, byli fascinováni hrdiny snímku. Zároveň si všímali, co mohou změnit i oni sami na sobě bez toho, že by se odhodlali k tak razantnímu kroku jako chlapci ve filmu. Nejvíce emoci bylo ve třídě znát krátce po filmu. Vhodné je s nápady, které během práce ve skupinách zazní, aktivně pracovat, zkusit je podchytit a vytěžit je, nenechat je zapadnout. Film je výborným motivačním prvkem. Vzhledem k věku a povaze skupiny bych aktuálně zvážila, zda tvořit ve skupině plakát či prezentaci. Spíše bych navrhovala myšlenkovou mapu či jiný grafický organizér. Rozhodně bych se snažila využít potenciál, který film nabízí!

”” **Iva Dobiášová, Gymnázium Mnichovo Hradiště**

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde: www.jsns.cz/na-sever-od-slunce

MEZI ODPADY

Kryštof Zvolánek / Česká republika / 2019 / 22 min.

„Žijeme v době plastové,“ podotýká hned na úvod jeden z protagonistů. Dokument na příkladu města Zlín ukazuje, co toto prohlášení v praxi vlastně znamená, a to zdaleka nejen pro tamní občany. Krátký reportážní film zachycuje situaci s obtížně recyklovatelnými odpady. Provádí jím zaměstnankyně místního magistrátu a pracovníci Technických služeb Zlín, které režisér zpovídá a zachycuje přímo při práci. Na lokálních souvislostech jihomoravské obce přibližuje technickou, ekonomickou a politickou stránku celého problému. K tomu se neodbytně přidávají otázky s celospolečenským přesahem, týkající se širší udržitelnosti soudobého konzumního stylu života.

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:

www.jsns.cz/mezi-odpady

MUŽ, KTERÝ SÁZEL STROMY

Fredérick Back / Kanada / 1987 / 30 min.

V poetickém animovaném snímku sledujeme příběh fiktivní postavy Élzearda Bouffiera, osamělého pastevece z pustiny ve francouzských Alpách. Jednoho dne, datovaného do roku 1910, ho potká mladý poutník. Fascinovaně pozoruje muže, který každý den vysadí sto žaludů do neúrodné planiny, aby tak vrátil život do míst, jež zdánlivě navždy zahynula. Poutník nemůže na obětavého Élzearda zapomenout, proto se po deseti letech vrací a zjišťuje, že v místech, která bývala mrtvou krajinou, raší mladý les. Pastervec neúnavně a nezištně pokračuje ve své práci, která dává jeho životu smysl. Po mnoha letech se oblast díky jeho zásahu obrodí a osídlí ji zvířata i lidé. Příběh ukazuje, jak mocný může být zásah jediného člověka, který vytrvá ve své obětavé práci.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivita v žácích podněcuje zájem o regionální historii i současnou problematiku. Diskuze zabrala poměrně velkou část hodiny, kdy žáci formulovali svoje postřehy i s připomínkami, které znají z vyprávění starších členů rodiny či příbuzenstva. Závěr diskuze byl, že žijeme v oblasti, kde máme k dispozici poměrně velký kus nezničeného přírodního bohatství, kterého si musíme vážit. Mohu potvrdit, že došlo ke kompletnímu naplnění klíčových kompetencí, a aktivitu doporučuji ostatním pedagogům. Žáci měli zájem o hlubší prozkoumávání tématu, ale časová tíseň nám to bohužel neumožnila.

”” Markéta Soukupová, ZŠ Zbiroh

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:

www.jsns.cz/muz-ktery-sazel-stromy

MALÁ

Diana Cam Van Nguyen / Česká republika / 2017 / 10 min.

Malá Rong vyrůstá v rodině vietnamských přistěhovalců. Doma se ctí vietnamské tradice a Vietnam je pro rodinu domovem. Se životem cizinky, která se liší od ostatních, se pojí šikana a posměšky ze stran spolužáků i náhodných zákazníků ve večerce, kde pomáhá rodičům. Rong z nepřátelského světa, v němž od ní každý očekává poslušnost a uctivost, utíká ke svým dětským fantaziím plným svobody. S věkem ale roste její sebevědomí, a když se má rozhodnout, zda odjede s rodiči zpět do vlasti, volí České republiku. Už je tady doma.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem testovala v osmých a devátých třídách. Film je velmi „křehce“ natočen, velkou vypovídací hodnotu má obraz, je třeba děti navádět a doptávat se, některým se motivy nespojují, ale při „postrčení“ se chytanou velmi rychle a už samy dotvářejí další asociace. Slovo autobiografický je opravdu pro většinu dětí mimo aktivní slovní zásobu, je dobře, že se s ním tímto způsobem setkají.

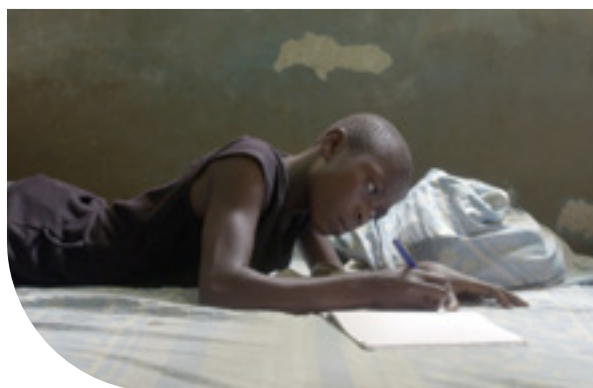
V počáteční evokaci jsem ještě přidala jednu aktivitu: psali jsme na tabuli, co může být problémem při vyrůstání, ještě bez zdůraznění jiné národnosti, ale v obou třídách jsme došli k tomu, že velkým problémem může být vyrůst v jinojazyčné/cizí zemi. Po projekci jsme společně psali na tabuli, co jsme o Rong postřehli, jaké vlastnosti jsme pozorovali, co prožívala a prožívá. Děti psaly úvahy se zájmem. Nakonec své práce sdílely v řadách / ve skupinách a vybraly nejzajímavější práci po přečtení nahlas. Rozhodně jsme došli k závěru, že by odlišný vzhled/tradice nikomu neměly bránit v soužití s ostatními. Aktivita i film splnily svůj účel.

”” **Dagmar Dušková**, Základní škola
Jindřichův Hradec II, Janderova 160

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:

www.jsns.cz/mala

MŮJ DOPIS TĚŽAŘŮM

Xander de Boer / Nizozemsko, Nigérie / 2018 / 15 min.

Čtrnáctiletý chlapec se protlouká se svou matkou a šesti sourozenci ve slumu nigerijského města Yenagoa. Celý jeho život ovlivňuje nedaleká rafinerie, která má na svědomí těžce znečištěné prostředí. Ropa je v půdě i ve vodě, zkrátka všude. Ropná katastrofa si vyžádala život Papilouova malého bratra a stojí za rozpadem manželství jeho rodičů. Když si jde s kamarády zahrát fotbal, musí často lovit míč z jezírka plného rozpálené ropy. Rozhodne se proto napsat ropnému gigantu Shell dopis s prosbou o pomoc.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem testovala se žáky pátého ročníku on-line (v rámci koronavirové izolace). Po krátké evokaci jsme si pustili film. Žákům jsem nasdílela obrazovku, film se nesekal, kvalita byla dobrá. Kdyby byl problém s projekcí filmu, vložila bych odkaz do chatu, aby si ho pustili samostatně. Důležité bylo, abych mohla reagovat, kdyby něco potřebovali vysvětlit, a abychom společně hned provedli reflexi. Jako pozitivní vnímali žáci, že měl Papilou kamarády a měl jejich podporu. Myslím, že zvláště v době izolace tohle žákům chybí. Jako negativní vnímali smrt bratra, pistoli (když zavražďovali otce), že Papilou nežil s otcem, ropu všude okolo. Jako nejsilnější moment zmiňovali smrt bratra. Nebylo jim jasné, proč všude kolem byla ropa a byla tak horká. Potom jsem žáky seznámila s metodou R.A.F.T. a vyzvala je, aby už po odpojení z on-linu samostatně a dobrovolně podle této metody napsali dopis. Při distanční výuce žákům hodně pomáhají rodiče, chtěla jsem, aby to byl jen jejich dopis. Myslím, že by ve škole aktivita proběhla bez problémů během jedné hodiny. Dá se využít i při češtině v komunikační a slohové výchově právě na psaní dopisu.

”” **Andrea Tláskalová**, ZŠ J. V. Sládka,
Zbiroh

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:

www.jsns.cz/muj-dopis-tezarum

MIRUNA

Eva van Barneveld, Heleen D'Haens / Nizozemsko / 2017 / 16 min.

Přijímací zkoušky na policejní akademii sice nebudou žádná hračka, ale Miruna je odhodlaná uspět a vymanit se z podmínek sociálně vyloučené lokality, kde žije. O klidu na studium si v domácnosti s dvanácti sourozenci může nechat jen zdát, přesto se poctivě snaží zlepšit si známky. Sen o policejní akademii jí kazí jen představa, že přestane trávit čas se svými sourozenci, o které se každý den obětavě stará.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Film jsem promítala žákům 8. a 9. ročníku v předmětu Svět práce. Hodinu jsem využila jako motivaci k rozhodnutí, kam jít na střední školu. Před samotnou projekcí filmu jsme nejdříve na tabuli společně vypsali návrhy toho, co může patřit mezi životní hodnoty. Když jich bylo zhruba dvacet, žáci vybírali pět nejdůležitějších hodnot. Následně žáci sledovali film se zatajeným dechem. V reflexi často zaznívala slova jako cílevědomost, odpovědnost, jít si za svým snem, rodina, ale i pomoc, smutek a odpadky. V diskusi jsme hodně řešili, že člověk si nevybírání, kam se narodí. Přijde ale doba, kdy to měnit lze, a ta doba je teď, když se žáci rozhodují o svém profesním zaměření.

Dagmar Dušková, Základní škola Jindřichův Hradec II, Janderova

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:

www.jsns.cz/miruna

HIPHOP-ERACE

Bryn Evans / Nový Zéland / 2014 / 57 min.

Může se soubor seniorů a seniorek, jehož věkový průměr se blíží devadesátce a skoro všichni členové mají umělou kloubní náhradu, úspěšně zúčastnit hiphopové taneční soutěže? Film sleduje fascinující cestu novozélandských nadšenců, kteří to se svým vystoupením chtějí dotáhnout až do Las Vegas. Životní elán a nadhled jim rozhodně nechybí. Díky pozitivnímu přístupu se jim daří překonávat i zdánlivě neřešitelné překážky a dokazovat, že věk je jen číslo a s humorem jde všechno lépe. Oporou i blízkou přítelkyní je pro ně mladá manažerka a trenérka Billie, pro kterou představují překážky pouze výzvu na cestě s jasným cílem. Jak sama říká: „Pojedete všichni, i kdyby to bylo v urně.“

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem testovala on-line (kvůli koronavirové izolaci) se skupinou čtvrtáků v hodině doučování angličtiny. Studenty jsem rozdělila do skupin a přidělila jim věkovou skupinu. V angličtině dávali dohromady odpovědi pro jednotlivé skupiny. Nepracovali jsme s pracovním listem, myslím, že ty tři věkové kategorie jsou přehledné i při ústním zadání. Z důvodu on-line prostředí a také nesmělosti studentů jsme už pak pracovali společně. Jednotlivé skupiny prezentovaly své odpovědi a zajímavé bylo, že rovnou z toho vycházelo, že pandemie hodně ovlivnila možnosti trávení volného času, a trochu jsme mluvili o tom, že vlastně například procházka je příjemný způsob trávení času, navíc bezpečnější pro setkávání s přáteli. Studenti také zmiňovali různost povah. Říkali, že nejsou typičtí teenageři, že rádi čtou, nebo se shodli, že nakupování baví mladé i seniory. Aktivita byla ovlivněná pracovním jazykem (angličtinou), takže okruh aktivit byl užší a diskuze méně rozvinutá, ale každopádně výborně zafungovala jako evokace před projekcí. Po ukončení aktivity byli studenti pěkně motivováni film vidět.

Ida Vohryzková, VOŠZ a SSŽ v Ústí nad Labem

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:

www.jsns.cz/hiphop-erace

VE SKUTEČNÉM ŽIVOTĚ

Beeban Kidron / Spojené státy / 2017 / 2 min.

„Všichni muslimové jsou teroristi.“ „Homosexualita je nemoc.“ „Jsi ta nejdivnější holka z celé školy.“ „Všichni tě nenávidí.“ Běžné komentý, které se denně objevují na internetu, pronášejí skuteční lidé. Vědí ale, jak se cítí ti, na které míří? Spot Ve skutečném životě ukazuje, jak anonymní hlášky působí na lidi v realitě. Opravdu bychom něco podobného řekli tváří v tvář neznámému člověku na ulici? Neměla by pravidla slušného chování platit úplně stejně na internetu jako v normálním životě?

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Lekci jsem vyzkoušela se žáky 7. a 8. ročníku základní školy. Již v úvodní aktivitě se ukázala odlišnost třídních kolektivů, s níž by vyučující měli počítat. V osmém ročníku žáci neměli problém prezentovat svoje názory před sebou navzájem, zatímco v 7. ročníku převažoval ostych, proto jsem volila způsob, kdy si děti svoje odpovědi nejen pro úvodní společnou diskusi psaly do pracovního listu. Posléze svoje odpovědi prezentovali jen ti, kdo měli odvahu. Po zhlédnutí spotu se popisované emoce pohybovaly od smutku z takového chování přes lítost vůči obětem až po hrdost na lidi, kteří projevíli odvahu a obětí se zastali. Žáci dokázali najít důvody takového chování a měli i nápady, jak fenoménu hate speech čelit. Překvapivým pro mě byl ne zcela ojedinělý názor či přesvědčení žáků, že to, co ve spotu viděli, se děje někde jinde, v jiné zemi. Ne v České republice. Tento názor děti získaly zřejmě proto, že spot byl v angličtině.

Michaela Křiváčková, Základní škola Petřiny – sever, Praha

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde: www.jsns.cz/ve-skutecnem-zivote

CO SE NENOSÍ

Jaak Kilmi, Lennart Laberenz / Estonsko / 2015 / 58 min.

Upcyklace je čím dál rozšířenější metoda, která dokáže využít materiál z přebytečných výrobků k vytvoření produktu vyšší hodnoty. Své kolekce podle tohoto principu vytváří i estonská módní návrhářka Reet Ausová. Využívá textil, který by běžně skončil na skládce podobně jako další tisíce tun oblečení, které se neprodalo nebo vyšlo z módy. Při pátrání po stopách módního průmyslu od obchodních řetězců až k asijským velkovýrobnám si Reet ověřuje, jak je taková nadprodukce dlouhodobě neudržitelná, jak hazarduje se zdravím lidí a neúměrně plýtvá zdroji celé planety. Reetiny ambice jsou proto opravdu vysoké: o nutnosti upcyklace chce přesvědčit vedení módních korporací.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem vyzkoušela se žáky deváté třídy. Film je velmi zaujal. Byli nadšeni z nápadu estonské návrhářky, jak lze zachránit nevyužitý materiál, i z toho, jak úžasné a kreativní oblečení lze zhotovit. Po projekci měli zmínit jedno slovo, které je k filmu napadlo. Nejčastěji uváděli: nápad, kreativita, chudoba, nebezpečí, levná pracovní síla, bezohlednost, varování, pomoc... Při odpovídání se všichni cítili bezpečně, takže zapojenost byla stoprocentní. Žáci se zájmem vypracovali pracovní list. Při odpovídání na otázky měli tendenci mezi sebou konzultovat některé odpovědi, obzvláště ty, kde měli odpovídat každý sám za sebe. Pojem upcyklace byl pro ně naprosto nový. Při hodnocení odpovídali, že se dozvěděli mnoho nového a podnětného a znovu si připomněli život v rozvojových zemích v kontrastu se životem u nás. Téma žáky zaujalo a ozvláštňení výuky ocenili.

Karin Solná, ZŠ Šrámkova, Opava

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde: www.jsns.cz/co-se-nenosí

HADÍ DÍVKA

Jens Pedersen / Dánsko / 2017 / 21 min.

Erdenchimeg je jedenáctiletá dívka, která žije se svou matkou v prosté jurtě v hlavním městě Mongolska. Často se jí stýská po otci, který byl odsouzen k mnoha letům vězení. Nezapomíná ale snít. Ráda by se stala profesionální hadí ženou. Na přímluvu samotné trenérky dostává dívka životní šanci navštěvovat prestižní akrobatickou školu. Přestože se mezi dívkami z bohatých rodin cítí nepatřičně, odhodlaně pokračuje a podstupuje náročný a bolestivý trénink. Nejde jí totiž jen o zábavu. Stát se akrobatkou je šance, jak si splnit sen a uživit sebe i rodinu.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem testoval s 21 žáky čtvrté třídy ZŠ. Průběh aktivity odpovídal zadaným instrukcím. Žáci reagovali spontánně, film na ně výrazně emočně zapůsobil. V reflexi po filmu jmenovali slova jako: odvaha, odhodlání, nevzdávat, trénování, cvičení, trpělivost, cíle, sen, posilovat. Debata se rozvíjela nejrůznějšími směry, žáci citlivě vnímali situaci dívky. Velmi zajímavá byla reakce žáků na moji otázku, zda si všimli, že dívka ve svých snech myslela i na svoji rodinu. Naprostá většina žáků totiž zahrnula do svých snů pouze sebe. Nicméně se rozpoutala velmi zajímavá diskuze. S aktivitou jsem byl velmi spokojen, dokázala vtáhnout všechny žáky.

Robert Ježek, ZŠ Masarykova,
Rychnov nad Kněžnou

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:

www.jsns.cz/hadi-divka

ŠKOLA V KÁLÚ

Jens Pedersen / Dánsko / 2017 / 21 min.

Dvítiletá Fakhereh z Afghánistánu nechce být jen pastýřkou koz. Baví ji učení, navštěvuje právě třetí třídu. Do školy ale chodí pěšky a cesta jí trvá dvě a půl hodiny. Pro děti z horské oblasti, kde žije, jsou dostupné pouze dvě školy – jedna pro chlapce a jedna pro dívky. V Afghánistánu má vzdělání pouze pět procent žen, ostatní jsou negramotné. Většina dívek dokončí pouze základní školu, pak zůstanou doma a pomáhají s domácími pracemi a péčí o mladší sourozence. Fakherehin osud zůstává nejistý. Drobné děvčátko musí každé ráno hnát kozy na pastvu a nosit svému otci oběd. Dokáže to změnit? Má vůbec možnost jít za svým snem?

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem využila v rámci dějepisného semináře se studenty 6. a 7. třídy. Při vyplňování pracovního listu před projekcí filmu žáci nehodnotili vzdělání jako vzácné. Po zhlédnutí filmu se jejich pohled na věc zcela změnil. Jako největší překážku ve Fakherehině školní docházce viděli samotnou cestu do školy. Oceňovali její rodiče za to, že jí umožnili do školy chodit. Během diskuze o podmínkách školní docházky v Afghánistánu se zajímali hlavně o každodenní život dívek a jejich povinnosti v domácnosti. Aktivita žáky velmi zaujala. Je možné ji kombinovat s dalšími aktivitami k filmu Škola v Kálú. Ráda tento film využiji i ve vyšších ročnících.

Helena Šmolová, Základní škola
a Mateřská škola Buchovice

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:

www.jsns.cz/skola-v-kalu

BAREVNÝ?

FARE / Velká Británie / 2003 / 1 min.

Narodí se růžový, a když vyrostе, tak zbledá. Na sluníčku nejdřív zčervená a pak zhnědne. Když je mu zima, je modrý, pokud mu není dobře, zezelená, a když se rozzuří, zrudne. Kdo je to? No přece běloch – ten, kdo tak rád označuje lidi jiné barvy pleti jako „barevné“!

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Žákům se spot velmi líbil, pozorně se dívali, u některých záběrů se chichotali, ale snímek zhodnotili velmi kladně, závěr je podle nich velmi dobrý. Poté se rozdělili do skupinek, v nichž již měli připravenou vždy jednu fotografii člověka. Každý z žáků měl napsat svůj první dojem a přehnout papír tak, aby postupně vznikla „harmonika“. Zpočátku to žákům dělalo problém, ohýbali papír na špatnou stranu, mluvili mezi sebou, ale postupně všechny skupiny práci zdárně dokončily. Poslední člen skupiny papír rozbalil a přečetl, co jeho skupina k obrázku napsala. Aktivita žáků velmi bavila. Diskutovali o tom, čí názor je lepší, čí bude asi blíž pravdě. Když jsem žákům přečetla, kdo jsou lidé na obrázku ve skutečnosti, byli překvapení a hudovali, že se nechali takhle napálit. Vůbec nepředpokládali, že jsou všichni z České republiky. Ve třídě mají spolužáky z Ruska a Vietnamu, takže se hned obrátili na ně a ptali se, jaké to je nevypadat jako „typický Čech“.

”” **Lenka Haviarová**, Gymnázium a SOŠ dr. V. Šmejkal, Ústí nad Labem

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde: www.jsns.cz/barevny

TANČÍM PRO TEBE

Erlend E. Mo / Norsko / 2015 / 30 min.

Tradiční norský tanec „halling“ byl odjakživa mužskou záležitostí. „Hodně lidí si myslí, že halling není pro dívky, protože ho většina z nich tančí baletním stylem, což je chyba,“ říká hlavní hrdinka filmu Vilde, která se tomuto neobvyklému koníčku věnuje. Věří totiž, že se usilovným tréninkem dokáže mužům vyrovnat. Ráda by uspěla na blížící se celonárodní soutěži, a to především kvůli svému dědečkovi, se kterým má hodně blízký vztah. Dědeček je vážně nemocný a Vilde doufá, že mu její úspěch udělá radost a dodá sílu k boji se zákeřnou chorobou. Podaří se Vilde na šampionátu uspět?

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Testovala jsem tuto aktivitu se žáky ve věku zhruba 16 let. Udělali jsme společně reflexi emocí žáků (dojetí, zadostiučinění, rozpolcení, smutek, překvapení, soucit, úžas), kdo chtěl, mohl svůj pocit potom ještě rozvést. Bavili jsme se společně o fotoalbu vzpomínek a žáci se rozdělili na tři skupiny. Měli za úkol nejdříve napsat, pro koho by album tvořili, proč a co by v něm mohlo být. Pak své nápady prezentovali – volili kamarády, prarodiče, sourozence (aby si oživilo společné vzpomínky). Myšlenek, co do něj dát, bylo hodně (kromě fotografií z narozenin, školy, sportovních soutěží či rodinných oslav to byly například úlomky kamenů, ustřížené vlasy, lístky z kina, divadla).

”” **Marcela Heřmanová**, Gymnázium, Olomouc – Hejčín

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde: www.jsns.cz/tancim-pro-tebe

POKLAD

Nestor Del Castillo, Marisa Lafuente Estes / Španělsko / 2017 / 12 min.

Existují různé poklady. Tento bude mít pro rodinu umírajícího devadesátiletého Luise speciální význam. Podaří se ho rodině společně nalézt? Citlivě natočený příběh o malé dívce Veře, která se společně se svým otcem a devadesátiletým dědečkem Luisem vydává na neobvyklý výlet. Jejich cílem je nalézt poklad. Vyrážejí autem do borovicového háje, který Luis před mnoha lety vlastníma rukama vysadil. Na místě dědeček důkladně prohlíží a vyhodnocuje každý strom. Až zde vnučka pochopí, že oním pokladem, který hledají, je místo, kde bude chtít být děda po své smrti pohřben.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

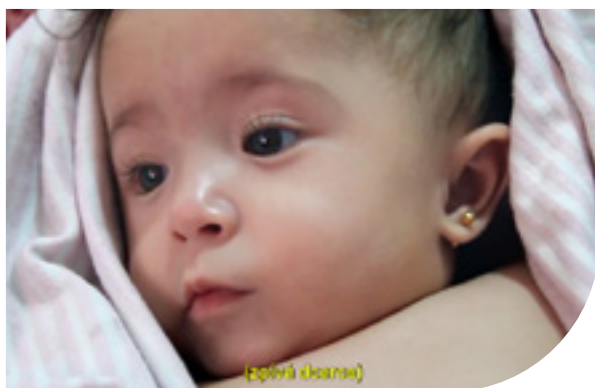
Aktivitu jsem testoval v deváté třídě. Děti před samotnou hodinou věděly, že to bude těžké téma, ale měl jsem pocit, že byly motivované a dobře reagovaly. Metodu I.N.S.E.R.T. jsem nedělal ve skupinách, ale nechal jsem dětem nějaký čas na rozmyšlení (vzhledem k tématu, které prožívá každý jinak, jsem chtěl, aby si o tom každý přemýšlel sám). Poté jsem jejich věty zapisoval na tabuli a ještě jsem se doptával na vysvětlení. Mám pocit, že to fungovalo velmi dobře. Hodně žáků se aktivně zapojilo. V průběhu reflexe sami žáci začali mluvit o tom, že během filmu vzpomínali, jaké to bylo, když umírali jejich blízcí (prarodiče), a zda je dobré, aby malé děti byly přítomny na pohřbu. Hodinu jsem musel o trochu přetáhnout. Vzhledem k bezpečné atmosféře byla celá hodina velmi příjemná a impuls k zamýšlení pro nás všechny.

Tomáš Kasper, ZŠ Rychnov nad Kněžnou, Masarykova 563

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:

www.jsns.cz/poklad

PRO SAMU

Waad Al-Kateab, Edward Watts / Velká Británie, Sýrie, Spojené státy / 2019 / 61 min.

Syrské město Aleppo se po letech obléhání proměnilo v město duchů. Odehrává se v něm dramatický příběh filmařky, která zachycuje průběh nekončícího konfliktu jako svědectví pro svou čerstvě narozenou dceru Samu. Pět let, během nichž snili za každodenního bombardování obyvatelé Aleppo o svobodném životě, natáčela místní novinářka a filmařka Waad al-Khateab vývoj situace od protestů v roce 2011 až po vypuknutí nejhorší občanské války současnosti.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

S ohledem na covidovou situaci jsem aktivitu testovala během distanční výuky. Musela jsem trochu improvizovat. Nejprve jsme se spolu bavili o tom, jakou nejnepříjemnější věc v poslední době viděli. Poté se zamýšleli nad tím, co jim osobně pomáhá překonat pohled na nepříjemnou věc nebo situaci. Následoval krátký úvod do problematiky filmu a upozornění na drsné a šokující reálné záběry. Domluvili jsme se, že se na film podívají individuálně, pokud možno někde v klidu, klidně i s partnery, kamarády, rodinou. Po týdnu jsme se opět on-line setkali a po úvodní konverzaci (mám zkušenost, že žákům často v distanční výuce chybí sdílení a vzájemná komunikace) sdíleli své odpovědi. Poté ale měli velkou potřebu se i dále k filmu a projekci vyjadřovat, za což jsem jim byla velmi vděčná. Zde několik postřehů: „Film jsem v určitém místě stopla, chvíli dýchala a opět pokračovala.“ „Po prvních drsných záběrech zraněných a bombardování jsem vypnul zvuk a sledoval jsem jenom titulky; i tak to bylo pro mě drsné.“

„Přizvala jsem k filmu babičku, celý film plakala.“
S ohledem na silné osobní sdělení žáků jsem se v závěru sama snažila odpovědět na otázky, které žáci sepsali. Využila jsem Informačních textů k lekci a něco jsem i dohledala. Už nebyl prostor pro delší rozebírání.

”” **Eva Wollrábová**, Střední lesnická škola Žlutice

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:
www.jsns.cz/pro-samu

ČÍNSKÝ UMĚLEC V EXILU

Danny Ben-Moshe / Austrálie / 2019 / 60 min.

Působištěm Badiucaa, jak si umělec z Číny říká, jsou sociální sítě a ulice Austrálie, kam kvůli komunistickému režimu uprchl. Jeho politické kresby, kritické k čínské vládě, se díky jeho fanouškům šíří po celém světě. Aby se mohl veřejně projevat prostřednictvím umění, nemá disident na veřejnosti občanské jméno ani tvář. Dokumentarista Danny Ben-Moshe se k němu dostal o pár kroků blíže než ostatní, přesto si Badiucao dává dobrý pozor, aby o sobě neprozradil příliš a čínská vláda ho nemohla vypátrat.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem testovala během distanční výuky v rámci koronavirové krize. Bylo to trochu omezující, ale nějak jsme to po technické stránce zvládli, byť se nepřipojili všichni žáci. Dokument na žáky silně zapůsobil. Byli upřímně dojatí. Zapůsobila na ně realita Číny, o které mnoho nevěděli, a zároveň i urputné angažování jednotlivce, který je ochoten pro svoji práci mnoho obětovat, včetně svého osobního života. Žáci si nezapamatovali všechna pozadí vzniku Badiucaoových děl, ale snažili se improvizovat. Velmi pěkná byla interpretace Snu od jedné žákyně, která se lišila od interpretace samotného autora. Řekla, že tužky představují angažované umělce, a kdyby tam byla jen jedna tužka, bylo by bolestivé na ní ležet. Když je tužek hodně, podporují se navzájem a již se na nich ležet dá. Žáci realizovali za domácí úkol i druhou část aktivity: vlastní angažované dílo. Bylo to pro ně obohacující i z odborného hlediska, neboť druhým rokem studují grafický a průmyslový design. Konečně jsem zařadila do výuky angažované umění nejen jako teorii, ale spojila jsem ho i s praktickým cvičením.

”” **Drena Čvorović**, Vyšší odborná škola, Střední průmyslová škola a Střední odborná škola služeb a cestovního ruchu, Vansdorf, 2. ročník

ON-LINE:

Podívejte se na celou audiovizuální lekci zde:
www.jsns.cz/cinsky-umelec-v-exilu

CO DOPORUČUJEME

KROK ZA KROKEM GRV

Připravili jsme pro vás už přes 50 audiovizuálních lekcí, kterými můžete u svých žáků podpořit myšlení v evropských a globálních souvislostech.

- Jak se v takovém množství materiálů zorientovat?
- Čím začít a které si nechat spíše na později?
- Když je v lekci více aktivit, jakou vybrat?
- Odpovědi nabízí nově vytvořený „výukový plán“ [Krok za krokem](#) rozdělený do tří úrovní podle náročnosti témat a podle stupně školy. Můžete si ale poskládat vlastní výukový plán za využití dalších lekcí ke globálnímu rozvojovému vzdělávání.

ON-LINE:

Podívejte se na všechny lekce ke Kroku za krokem zde: www.jsns.cz/GRV-Krok-za-krokem

FUNKCE ZPŘÍSTUPNIT ŽÁKŮM

- u každé lekce pod tlačítkem přehrát ukázkou naleznete také funkci „Zpřístupnit žákům“
- pomocí funkce můžete během distanční výuky svým žákům bezplatně a snadno zpřístupnit jakoukoli lekci

ON-LINE:

Návod, jak využívat funkci „Zpřístupnit žákům“ naleznete na:

www.jsns.cz/trida-na-distanzni-vyuce

DISTANČNÍ VÝUKA

Využít můžete také materiály JSNS přizpůsobené distanční výuce – žáci tak mohou zhlédnout film a samostatně vypracovat úkoly či seminární práce přímo z domova.

ON-LINE:

Podívejte se na všechny lekce k distanční výuce zde: www.jsns.cz/distanzni-vyuca

PODROBNÉ VYHLEDÁVÁNÍ

- praktická funkce, která vám pomůže filtrovat lekce podle věku žáků, délky snímku, názvu nebo tématu
- zvolit si můžete i lekce vhodné pro distanční výuku

ON-LINE:

Podívejte se na možnosti vyhledávání zde: www.jsns.cz/lekce#vyhledavani

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

ZÁKLADY OBSLUHY AV TECHNIKY

V případě, že chceme ve výuce využívat audiovizuální materiály a nemáme k dispozici interaktivní tabuli, budeme potřebovat základní audiovizuální techniku: **notebook/stolní počítač či DVD přehrávač, projektor, reproduktory a vhodný prostor**, kam budeme moci video promítat (volná bílá stěna, případně přímo plátno).

Důležité je zatemnění učebny pomocí rolet, neprůsvitných závěsů nebo alespoň žaluzií.

ZAPOJOVÁNÍ TECHNIKY KROK ZA KROKEM

Ačkoli se počet zařízení, která budeme muset propojit, může zdát na první pohled velký, není se čeho obávat.

1. krok: Notebook propojíme s projektorom pomocí VGA kabelu nebo HDMI kabelu, který je zpravidla automaticky dodáván. Kabel má na obou koncích stejný vstup/výstup ve tvaru lichoběžníku. Jeden konec zapojíme do notebooku (výstup je většinou na levé straně přístroje), druhý do projektoru (vstup bývá na zadní části přístroje). HDMI kabel je novější a umí vodit i zvuk.

2. krok: Poté zapojíme do notebooku přes sluchátkový výstup (bývá označen ikonkou sluchátek) přídavné reproduktory.

V případě použití HDMI kabelu může nastat problém, že zvuk nepřehrávají reproduktory, ale dataprojektor. V tomto případě musíme pravým tlačítkem myši kliknout na ikonku reproduktoru, který je na spodní liště vpravo, a poté kliknout na „zařízení pro přehrávání“ a vybrat „reproduktory“.

Pokud reproduktory nehrají, zkontrolujeme, zda nemáme vypnutý zvuk přímo v počítači.

3. krok: Následně přepneme notebook na komunikaci s projektorom: na horní řádce klávesnice, kde jsou klávesy „F1“, „F2“ atd., najdeme zpravidla i názorné ikonky. Po zmáčknutí klávesy „Fn“ a klávesy s piktogramem vyskočí nabídka, zda chceme obrazovku duplikovat, rozšířit, nebo přepnout pouze na projektor. Pro promítání je nejvhodnější duplikace obrazovky, kdy na obrazovce

notebooku uvidíme to samé, co žáci na zdi nebo na plátně.

4. krok: Projektor umístíme tak, aby mířil na místo, kam chceme promítat. Zkontrolujeme, že je obraz dostatečně velký (čím dále posuneme projektor od zdi, tím větší bude obraz), nezdeformovaný a obecně dobrý, tj. že není rozostřený, příliš tmavý, přesvětlený apod. Pokud se tyto nedostatky objeví, jednoduše je upravíme přímo na projektoru pomocí tlačítek tomu určených.

Pokud nemáme dobře zatemněnou třídu, je lepší dát projektor blíže ke zdi, aby lépe svítil. Dále je dobré zkontrolovat, že dataprojektor není v ECO modu. Pokud ano, přepneme jej do plného výkonu.

Pokud projektor po připojení nepromítá obraz, který je na počítači, musíme na něm nastavit správný vstup podle toho, jaký kabel jsme použili, a to za využití této ikonky.

Pokud je obraz zdeformovaný, netvoří pravidelný obdélník, musíme přístroj fyzicky nastavit tak, aby byl obraz souměrný, například ho podložit knihou, sklopit apod. U novějších typů projektorů lze obraz upravit prostřednictvím MENU.

SPUŠTĚNÍ VIDEO

Filmy můžeme pouštět jak přímo z počítačového souboru, tak z internetu (např. ze vzdělávacího portálu jsns.cz, České televize aj.) nebo DVD disku. Pokud máme vše správně propojené, neměl by nastat žádný problém.

Vhodnými programy pro přehrávání videa z počítače jsou VLC player, KM player, Media Player Classic nebo BS player.

Video můžeme spustit buď přímo, tedy že na jeho ikonku dvakrát klikneme, **nebo ho** (resp. jeho ikonku) **do programu** jednoduše **přetáhnout myší** a případně na něj ještě dvakrát kliknout pro spuštění.²

Videí si můžeme dát i více za sebe (vytvořit tak tzv. **playlist**) a pak mezi nimi přeskakovat nebo je nechat běžet tak, jak jsou za sebou poskládaná. To je zvláště výhodné v případě, že máme více krátkých videí a nechceme každé pouštět zvlášť a tím se zbytečně zdržovat. Pokud chceme film pustit z DVD, většinou ho počítač spustí automaticky po načtení DVD disku.

¹ Klávesa „Fn“ nemusí být vždy pojmenována stejně, u většiny klasických notebooků tomu tak ale bývá. Stejně tak zobrazený piktogram není u všech modelů notebooků úplně stejný, na všech je ale velmi podobný.

² Některé přehrávače video spouští automaticky, když ho do nich přetáhneme, u jiných je třeba video odkliknout.

PROČ NEJDE VIDEO PŘEHRÁT?

V případě, že se video nedaří spustit nebo přehrávač hlásí chybu, **přesvědčíme se, zda jsme například při přejmenování souboru omylem nesmazali příponu nebo její část.** Každé video musí mít vždy za názvem tečku a příponu videoformátu, tedy například.mp4.mpg.mov.avi aj. Také je možné, **že se soubor nestáhl celý** (např. během stahování vypadlo internetové připojení) nebo jsme kopírování videa do počítače ukončili předčasně. V takovém případě přehrávač nemá plné informace k tomu, aby mohl soubor přehrát, a oznámí, že video nelze otevřít, nepodařilo se je načíst, je poškozené nebo že se akce zkrátka nezdařila.

Dalším možným důvodem je, že **zvolený přehrávač nespouští video v konkrétním formátu.** V tom případě je nejlepším řešením zkusit přehrávač jiný.^a Pokud ani v něm neuspějeme a jsme si jisti, že naše video je v pořádku, podíváme se, v jakém formátu video je (tedy jakou má příponu), a pokusíme se vygooglovat, kde by mohl být mezi formátem videa a přehrávačem problém.^b

a/ Vždy je dobré mít v počítači alespoň dva různé přehrávače, kooperace počítačů a přehrávačů je mnohdy nevyzpytatelná.
b/ Může vám chybět potřebný kodek, aktualizace nebo může být přehrávač špatně nastaven.

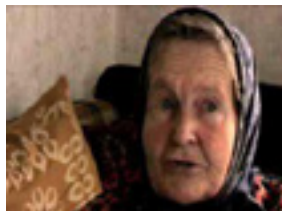
POMĚR STRAN

Pokud se **spuštěné video zdá být jakkoli zdeformované, je to pravděpodobně způsobené špatným nastavením tzv. poměru stran**, který je třeba změnit. Když je promítaný obraz „splácnutý“, zřejmě se video s poměrem stran 16:9 spustilo v poměru 4:3. Pokud je naopak video nepřírozně „roztáhlé“, je tomu opačně a film, který má být ve formátu 4:3, se spustil v poměru stran 16:9. Když jedna z těchto situací nastane, vybereme na záložce Video či pouhým klepnutím pravým tlačítkem

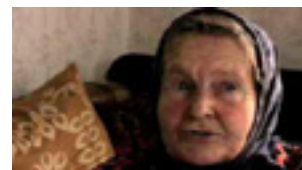
do obrazu možnost Poměr stran (Aspect ratio) a zvolíme vhodný poměr stran.

PŘEHRÁVAČ

Mít dobrý přehrávač je základ úspěšného promítání. Nejvhodnější je VLC, přehraje většinu programů a oproti ostatním je nejspolehlivější. Pokud máme v počítači více přehrávačů, tak nespouštíme video přímo, ale klikneme na něj pravým tlačítkem, zvolíme „otevřít v programu“ a vybereme si přehrávač.

16:9 ve 4:3

16:9 ve 16:9

+

4:3 v 16:9

4:3 ve 4:3

Pokud chceme pouštět film pomocí DVD přehrávače, princip je stejný: vložíme DVD do přehrávače a zmáčkeme „play“. Je-li obraz zdeformovaný, přesvědčíme se, zda film pouštíme ve správném poměru stran.³ Použijeme-li neprofesionálně, „podomácku“ vypálené DVD, bude přehrávač přehrávat jen DVD soubory, nikoli jakékoli video (jako je tomu u počítače).⁴ Pokud na DVD vypálíme jiný než DVD soubor⁵, přehrávač ho nenačte a nahlásí chybu (error), případně sdělí, že disk je prázdný.

”

Nejvíce zkušeností – a tím i sebejistoty – získáme praxí. Ale i když je člověk již zkušený „promítač“, je dobré si techniku a její propojení před každou projekcí s dostatečným předstihem vyzkoušet, aby vše fungovalo, jak má. V případě, že něco fungovat nebude, budeme mít dostatek času obrátit se na technicky schopného kolegu nebo žáka.

“

3 Na ovladači DVD přehrávače se toto nastavení skrývá např. pod tlačítky „screen“, „display“, „source“ aj

4 Ze souboru si můžeme DVD složky vyrobit sami, např. pomocí freewaru ImgBurn (slunecnice.cz/sw/imgburn) příkazem Write files/folders to disk, a rovnou vypálit, případně vytvořit jen obraz disku, tzv. image file (.iso) a vypálení DVD nechat na později. Pokud se rozhodneme pro pozdější vypalování, zvolíme v programu možnost Create image file from files/folders, a až přijde chvíle k vypálení, zvolíme v nabídce programu Write image file to disk. Takto „vyrobené“ DVD by měl jakýkoli DVD přehrávač bez problémů přehrát.

5 Tedy neobsahující dvě složky, a sice VIDEO_TS a AUDIO_TS, kdy se po rozkliknutí složky VIDEO_TS objeví několik souborů s příponami.vob.ifo a.bup.

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

JSNS.CZ

Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR.

JSNS.CZ